

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

ŘECKÁ MENŠINA V ČESKÉ REPUBLICCE.

Diplomová práce

Bc. Terezie ŠKANDEROVÁ

Studijní program N1301 Geografie

Studijní obor Učitelství geografie pro SŠ-Historie

Prezenční studium

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.
Olomouc 2015

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Bc. Terezie Škanderová (R10282)

Studijní obor: Učitelství geografie pro SŠ (kombinace Z-Hi)

Název práce: Řecká menšina v České republice

Title of thesis: Greek minority in the Czech Republic

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Rozsah práce: 52 stran

Abstrakt: Tato diplomová práce pojednává o řecké národnostní menšině v České republice. Hlavním cílem práce je zhodnocení aktuálního stavu a perspektiv řecké komunity prostřednictvím dostupné literatury. K dosažení cílů práce byla použita metoda statistické a prostorové analýzy dat ze SLDB v letech 1991, 2001 a 2011.

Klíčová slova: řecká menšina, řecká občanská válka, emigrace, integrace, makedonská menšina

Abstract: This thesis deals with the ethnic Greek minority in the Czech Republic. The main objective is to evaluate the current state and prospects of the Greek community through available literature. To achieve the objectives was used statistical and spatial analysis of data from the Czech Census in 1991, 2001 and 2011.

Keywords: Greek minority, Greek Civil War, emigracion, integracion, Macedonian minority,

Prohlašuji tímto, že jsem zadanou bakalářskou práci zpracovala samostatně pod vedením RNDr. Miloše Fňukala, Ph.D. a uvedla veškerou literaturu a další zdroje.

Olomouc, duben 2015

.....

Děkuji vedoucímu práce RNDr. Milošovi Fňukalovi, Ph.D. za neocenitelné rady a připomínky, které mi poskytl během tvorby práce, zvláště pak za jeho trpělivost.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Terezie ŠKANDEROVÁ**
Osobní číslo: **R120282**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obory: **Učitelství geografie pro střední školy**
Historie
Název tématu: **Řecká menšina v ČR**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je komplexní charakteristika vývoje a dnešního stavu řecké národnostní menšiny v České republice. Práce přinese zejména kritický přehled literatury zabývající se tématem poválečných migrací mezi Řeckem a Československem, bližší (zejména statistickou) analýzu prostorového rozmístění příslušníků menšiny v Československu a v ČR, přehled politických, hospodářských a zejména kulturních aktivit menšiny v současnosti a také zhodnocení perspektiv jejího dalšího vývoje.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Vtvoření bibliografie k tématu diplomové práce je součástí aktivit studenta v rámci předmětu Diplomová práce z geografie 1.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **5. prosince 2012**
Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2014**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 5. prosince 2012

OBSAH

1 ÚVOD	9
2 CÍLE A METODY PRÁCE	10
3 REŠERŠE	12
3.1 Historická geografie	12
3.2 Demografie	14
3.3 Literatura o řecké menšině v ČR	16
4 HISTORICKÝ VÝVOJ ŘECKO-ČESKÉ INTERAKCE	19
4.1 Řecká občanská válka	19
4.2 Řecká migrace do Československa	20
4.3 Tři reemigrační vlny	24
4.4 Řecké etnické skupiny v Československu	25
4.5 Otázka makedonské národnostní menšiny	26
5 KULTURNÍ IDENTITA ŘEKŮ A JEJICH INTEGRACE V ČESKOSLOVENKSU	29
5.1 Institucionalizace – Asociace řeckých obcí	30
5.1.1 Řecká obec Krnov	32
5.1.2 Řecká obec Praha	32
5.1.3 Řecká obec Brno	33
5.2 Další významné řecké organizace v ČR	34
6 ŘECKÁ MENŠINA DNES	37
6.1 Současné generační skupiny	39
6.1.1 Stará generace	39
6.1.2 Střední generace	39
6.1.3 Mladší generace	40
6.1.4 Nejmladší generace	40
6.2 Prostorová analýza	43
7 ZÁVĚR	47
8 POUŽITÉ ZDROJE	48
9 SUMMARY	52

Seznam zkratek

DSE – Demokratické vojsko Řecka

EAM – Národně osvobozenecá fronta

EDES – Národní republikánská liga

ELAS – Řecká lidová osvobozenecá armáda

KKE – Komunistická strana Řecka

KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu

PASOK – Panhelenské socialistické hnutí

PDK – Prozatímní demokratická vláda

SLDB – Sčítání lidu domů a bytů

SNOF – Slovanskomakedonská národní osvobozenecá fronta

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

1 ÚVOD

Postavení národnostních menšin v českém prostředí patřila a stále patří k velmi důležitým a často řešeným otázkám v řadě vědeckých disciplín. Nejčastěji se objevuje v oblasti historie, etnologie, ale také se jím často zabývají geografové. Časově bychom mohli dosavadní geografické analýzy rozdělit na část věnující se otázce národnostních poměrů před rokem 1945 a část zabývající se stavem po roce 1945. Převážně byla věnována pozornost osudu německé národnostní menšiny před 2. světovou válkou a po ní, ale také česko-německým vztahům obecně.

Současný geografický výzkum se zabývá otázkami česko-polských vztahů, ale také rozbořem slovenské národnostní menšiny, která má v české společnosti stále silný vliv a postavení. Předmětem zájmu je i vietnamská menšina, která si svou pozici na našem území neustále upevňuje a zvyšuje své početní zastoupení. Vyšší pozornosti v geografii neunikla ani otázka romské komunity v České republice. Naproti tomu řecká menšina, která existuje na českém území už skoro 70 let, zatím nebyla geograficky analyzována a interpretována. Proto by autorka ráda vedla historicko-geografický výzkum, vztahující se k tomuto tématu. Dalším faktorem významným pro výběr tématu bylo i rodné město autorky práce – Krnov –, kde se nachází jedna z nejpočetnějších řeckých komunit v České republice; i proto je autorka ve velmi čilém kontaktu s řeckou kulturou.

Bude jistě zajímavé zhodnotit stav dosavadního odborného výzkumu a aktuální činnost řecké národnostní menšiny v ČR. V současné době nebyla provedena ani statistická analýza dat z posledního Sčítání lidu domů a bytů 2011, týkající se této národnostní skupiny obyvatel. Proto se autorka rozhodla tento úkol zpracovat, a na základě získaných výsledků provést i prostorovou analýzu. Předkládaná diplomová práce je tak zamýšlena jako určité komplexní shrnutí informací o současném stavu a postavení řecké národnostní menšiny v České republice.

2 CÍLE A METODY PRÁCE

Hlavním cílem předkládané diplomové práce je vytvořit komplexní charakteristiku vývoje řecké národnostní menšiny v Československu, se zaměřením na její dnešní stav. V rámci hlavního cíle lze definovat i několik vedlejších cílů, jež hrají důležitou roli při jeho splnění. Jedná se především o:

- kritické zhodnocení současného stavu literatury, která se zabývá tématem poválečných migrací mezi Řeckem a Československem,
- identifikace informací zabývající aktuálním stavem a činností řecké národnostní menšiny v ČR,
- vytvoření přehledu politických, hospodářských a zejména kulturních aktivit menšiny,
- statistickou a prostorovou analýzu územního rozmístění příslušníků řecké národnostní menšiny v Československu a v České republice,
- zhodnocení perspektiv dalšího vývoje Řeků v ČR.

Předkládaná diplomová práce se z hlediska použité metodiky dělí na celkem dvě části. Obě části se však metodicky výrazně odlišují. V první části práce byl využit především kompilačně analytický přístup s využitím sekundární literatury. Druhou metodou je analýza statistických dat ze sčítání lidu domů a bytů za vybraná časová období. Významným zdrojem informací potřebných k prvnímu metodickému zpracování byla sekundární literatura, týkající se problematiky řecké menšiny v ČR, včetně veškeré současně dostupné literatury vydávané přímo řeckými organizacemi v ČR. Řada informací musela být zpracována i z internetových stránek, protože v tištěné literární podobě nebyla dostupná. Jedná se hlavně o internetové stránky jednotlivých řeckých obcí na území České republiky, Asociace řeckých obcí v Praze a ostatních níže uvedených řeckých organizací působících na zkoumaném území (viz podkapitola „Další významné řecké organizace v ČR“). Pouze okrajovým zdrojem informací byly také semistrukturované rozhovory s několika zástupci jednotlivých generačních skupin řecké národnostní menšiny, žijící v ČR. Jejich výpovědi však nelze brát jako rozhodující zjištěná fakta, protože autorce sloužily jen k doplnění a svým způsobem zpestření jejího výzkumu. Mimo to většina dotazovaných chtěla zůstat v anonymitě, což můžeme vnímat jako určitý náznak subjektivnosti jejich výpovědí.

Jak již bylo uvedeno výše, tak pilířem druhé části práce byla analýza statistických dat ze sčítání lidu domů a bytů za následující časová období: roku 1991, 2001 a 2011. Vyšší pozornost pak byla věnována aktuálním. Absolutní data ze SLDB za roky 1991 a 2001 byly volně přístupné na internetových stránkách Českého statistického úřadu. Avšak nejaktuálnější data, týkající se absolutních počtů národnostních menšin v rámci jednotlivých obcí ze SLDB za rok 2011, doposud nebyla zpracována. Proto musela autorka podat oficiální žádost o poskytnutí a zpracování těchto dat Českému statistickému úřadu v Praze.

Z uvedených dat byla zpracována statistická analýza stavu a vývoje řecké národnostní menšiny v České republice za všechna sledovaná časová období. Větší pozornost byla věnována zhodnocení aktuální věkové struktury řecké menšiny, která byla prezentována prostřednictvím věkové pyramidy v podkapitole „Současné generační skupiny“. Z výchozích získaných dat byla následně provedena i prostorová analýza v podobě map, jejichž cílem bylo zhodnotit vzájemné změny v územním rozmístění řecké menšiny za sledovaná časová období. Prezentace konkrétních uvedených dat byla provedena v programu Microsoft Word, Microsoft Excel a mapy byly zpracovány v programu ArcGIS.

3 REŠERŠE

3.1 Historická geografie

Práce bude teoreticky a metodologicky vycházet z interdisciplinárního přístupu, uplatňovaného v současné době v historické geografii za využití kombinace geografických a historických analýz. Téma řecké menšiny v České republice může být přirozeně pojímáno z nejrůznějších zorných úhlů, cíle této diplomové práce odpovídají nejlépe historicko-geografickému přístupu. V této práci lze proto využít celou řadu znalostí a metodických postupů, které jsou typické pro obě disciplíny.

V odborných člancích, studiích a publikacích se však neseťkáme s jednotnou definicí, charakterizující určitou vědní disciplínu. Podobná situace platí i pro definici, jež by charakterizovala historickou geografii. Neexistuje tedy jednotná definice, která by vystihovala základní podstatu této disciplíny. Spory mezi autory jsou především v zařazení historické geografie do vědního systému, kde se nabízejí čtyři odlišné přístupy. Historická geografie může být:

- samostatná vědní disciplína na pomezí historie a geografie,
- disciplína geografie,
- pomocná věda historická,
- neexistuje jako disciplína (Chromý, 2001).

Jediná shoda panuje v tom, že: *„historická geografie je vědní disciplína, jejímž předmětem zájmu je, geografie minulosti“*. Velmi často užívanou definicí je tato: *„historická geografie je vědní disciplína na pomezí geografie a historie, která zkoumá historický obraz daného území buď v určitém období minulosti, nebo v jeho dlouhodobém vývoji, s cílem objasnit historické kořeny současného stavu a charakteru“* (Jeleček, 1999). S tímto pojetím historické geografie se ztotožňuje i autorka práce, protože plně vystihuje základní rysy jejího výzkumu. Autorka se rovněž přiklání k názoru, že historická geografie patří nyní mezi disciplíny geografie.

Historická geografie se v posledním desetiletí rozvíjí stále rychleji, což souvisí zejména s neustále rostoucí potřebou využívat historického přístupu v geografické oblasti. Důležitá pro geografy je zejména znalost postupného vývoje funkčních i sociálně

prostorových struktur v minulosti. Tyto poznatky mohou být následně využívány pro percepci vývoje zmiňovaných struktur v budoucnosti. Nemalý význam má i velký zájem o regionální geografii (Chromý, 2001).

Není pochyb o tom, že historická geografie využívá historických i geografických znalostí a výzkumných metod. Na druhou stranu by však mohla fungovat i jako samostatná vědní disciplína na pomezí historie a geografie, kdyby zde neexistoval problém mezinárodní institucionalizace této disciplíny (Jeleček, 1999).

Tzv. moderní historická geografie se pokoušela nalézt příčiny, souvislosti a následně dopady proměny krajiny, tedy zjistit, proč vypadá určitá krajina tak, jak vypadá, nebo jaké události stály v pozadí formování charakteru dnešní krajiny. Tyto otázky se snažili historičtí geografové zodpovědět především v 70. a 80. letech minulého století. Kvantitativní revoluce v geografii (60. léta 20. století) měla přirozeně vliv i na historickou geografii. Typickým příkladem je využívání metod, jako bylo modelování prostorového uspořádání společnosti (Chromý, 2001). V tomto období lze vymezit i 3 „vnitřní fáze“ historické geografie:

1. vědně historickou,
2. funkčně dynamickou,
3. teoreticko-matematickou (Chromý, 2001).

Po období tzv. moderní historické geografie, nastupuje od 80. let postmoderní historická geografie. Předmětem zájmu se stává člověk jako činitel geografických změn. Historická geografie začíná zpracovávat historicko-geografické syntézy a prostorové analýzy regionu (Jeleček, 1999).

Současná historická geografie je zaměřena především na: „*objasnění geneze transformace přírodní a kulturní krajiny, k objasnění funkčně-prostorových a sociálně-prostorových vztahů v minulosti a dějinám vývoje interakcí člověk – příroda*“ (Chromý, 2001). Novým trendem historické geografie je výzkum dějin přírody, vegetace a ochrany přírody. Tato geografická disciplína se tak snaží o rekonstrukci fungování zmizelé krajiny v minulosti, o výzkum hybných sil vývoje komplexního geografického systému. Mezi dnešní výzkumné historicko-geografické metody patří tzv. *historický land use*, studium historické krajiny a rozvoje přírodní krajiny (Chromý, 2001). Na základě výše uvedených informací je zřejmé, že historická geografie jako vědní disciplína se velmi rychle, dynamicky rozvíjí.

Z hlediska interdisciplinární povahy historické geografie existuje velmi osobitý přístup k výzkumným metodám. Uplatňuje metody z historických věd např. paleografie, historická

kartografie i z věd geografických např. prostorová sociálně geografická analýza (Chromý, 2001).

3.2 Demografie

Téma práce svým obsahem spadá rovněž mezi disciplíny socioekonomické (humánní) geografie a to konkrétně do oblasti geografie obyvatelstva. V souvislosti s tematikou bychom mohli předkládanou práci pojmout jako demografickou nebo historicko-demografickou. Práce je z velké části věnována mechanickému pohybu řeckého obyvatelstva v průběhu druhé poloviny 20. století a počátku 21. století. Sledovaným územím, které bylo jedním z mnoha cílů řeckých migrantů, je v konkrétním případě Československo, od roku 1993 Česká republika. Autorka využila pro zpracování práce jak idiografického tak i kvantitativního přístupu, který na současné geografické scéně převládá k vysvětlování různých socioekonomických jevů.

Jedním z předních geografů, kteří se věnovali otázce národnostního složení v Československu, byl Vlastislav Häufler. Jednalo se o významného profesora geografie, jehož předmětem studia byla hlavně hospodářská a regionální geografie. Mezi jeho klíčové práce pro studium národnostní otázky v Československu patří „*Národnostní poměry České socialistické republiky*“ vydané v roce 1972 a „*The ethnographic map of the Czech lands 1880-1970*“, vydané o rok později.

V první ze zmiňovaných prací je věnována pozornost národnostnímu složení v ČSR z tehdy aktuálního SLDB z roku 1961. Konkrétně se Häufler zabývá slovenskou, polskou, německou, ruskou, ukrajinskou a maďarskou národnostní menšinou. U každé z nich rozebírá absolutní i relativní stavy v rámci jednotlivých obcí i okresů, jejich věkovou strukturu a případný mechanický pohyb (vnitrostátní i mezistátní). V závěru práce bychom našli malou sondu k romské otázce v ČSR. Součástí publikace je i jedna mapová příloha zobrazující národnostní složení v Českých zemích za rok 1961 (Häufler, 1972).

Druhá publikace pojednává o národnostní otázce Českých zemí v mnohem širší rovině. Přílohou je rozsáhlá mapová část, která názorně dokresluje dostupná statistická data o stavu národností v časovém rozmezí 80. let 19. století až do počátku 70. let 20. století. V textové části, která je rozdělena na celkem čtyři kapitoly, se autor věnuje problematice zvýšené pozornosti o národnostní otázku v průběhu 19. století a její filozofické terminologii. Následuje kapitola věnovaná vývoji národností do roku 1930. V třetí části Häufler detailněji

rozebírá stav ze SLDB v roce 1930, které považuje za klíčové a doposud nejobektivněji provedené sčítání. Poslední kapitola pak zhodnocuje stav do počátku 70. let 20. století, ale také předpoklady a perspektivy následujícího vývoje (Häufler, 1973).

Hlavní nedostatek v současné geografické společnosti vidí autorka právě v nedostatečném prozkoumání problematiky současného stavu řecké národnostní menšiny v České republice. Pozornost je ve velké míře stále věnována spíše „tradičním“ národnostním menšinám v České republice, jako je slovenská, polská a německá. Jedním z faktorů může být například i nadstandardní počet částečně polských geografů působících a publikujících v rámci české geografické disciplíny. Asi nejvýznamnějším je prof. RNDr. Tadeusz Siwek, CSc., který se zabývá nejen národnostní problematikou a menšinami v ČR, ale i menšinami v Evropě a regionální identitou. Dokonce se stal i prezidentem prestižního sdružení České geografické společnosti v Praze. Dále bychom mohli zmínit například Doc. RNDr. Zdeňka Szczyrbu, Ph.D. z Univerzity Palackého v Olomouci nebo PhDr. Hana Svatoňová, Ph.D. z Masarykovy univerzity v Brně. Otázce slovenské národnostní menšiny se věnuje například doc. RNDr. Marián HALÁS, Ph.D. také z Univerzity Palackého v Olomouci.

Mimo to bychom našli i celou řadu prací, týkající se romské národnostní menšiny v souvislosti s neustále aktuální problematikou romské otázky v ČR. Ostatní menšiny jsou převážně v pozadí právě kvůli své netradičnosti a nízkému početnímu zastoupení v České republice. To byl mimo jiné jeden z hlavních důvodů, proč se autorka práce rozhodla zpracovat aktuální statistická data řecké národnostní menšiny.

3.3 Literatura o řecké menšině v ČR

Jedním z dílčích cílů této diplomové práce bylo mimo jiné kriticky zhodnotit současný stav literatury, která se zabývá tematikou poválečných migrací mezi Řeckem a Československem. Obecně lze říci, že dostupné regionální literatury, zabývající se problematikou řeckých poválečných emigrací do bývalého Československa, existuje v dostačující míře. Zejména na poli české odborné historické nebo etnologické vědní disciplíny. V některých případech se jedná pouze o několikastránkové studie v odborných časopisech. Typickým zástupcem je studie etnoložky řeckého původu Antuly Botu „*Řecká etnická skupina v Československu*“ (1982). Ta byla publikována v odborném etnologickém časopise *Český lid*, a shrnuje základní informace o osudu řeckých uprchlíků, příčinách jejich emigrace z vlasti a příchodu do Československa. Tematicky velmi zajímavou je práce předního historika řeckého původu Kostase Tsivose „*Rok 1968 podle periodika Agonistis*“ (2010). Patří mezi jednu z aktuálně vydaných prací, která spadá do problematiky řecké národnostní menšiny v České republice a obsahově je opravdu jedinečná a velmi významná.

Nalezli bychom i některé případové studie týkající se konkrétního území a tematiky. Pro příklad bychom mohli uvést studii od Ivana Hlavatého „*Ortodoxní kněží v řecké emigraci na severní Moravě*“, publikovaného v časopise *Národopisná revue* v roce 2009. Dalším příkladem je i odborná historická studie Karla Konečného „*Řecké a makedonské děti v Sobotíně*“, která vyšla v rámci vlastivědného sborníku *Severní Morava* v roce 1997.

Nejdůležitějším zdroje této práce se stal odborný článek „*Řecká národnostní menšina v České republice dnes*“ od Jaroslava Otčenáška (1998). Tato práce autorce poskytla prvotní ucelený přehled důležitých základních informací nejen o osudu řecké menšiny po dobu komunistického režimu, ale i po nástupu demokracie v Československu, případně České republice. Ovšem vzhledem k datu vydání je jasné, že Otčenášek pracoval jen dostupnými daty o stavu řecké národnostní menšiny do roku 1998, současná charakteristika tedy chybí. V úvodu práce se stručně věnuje občanské válce v Řecku, příčinám a směrům řeckých emigrantů. Následuje část o příjezdu řeckých dětí do Československa a jejich osudu v prvních letech pobytu v cizí zemi. Velmi důležitou je kapitola, věnující se etnografickým skupinám a oblastem původu příchozích imigrantů. Otčenášek tím otevřel tuto problematiku jako jeden z prvních. Věnoval se také problematice procesu vzdělání a začleňování do zaměstnaneckého procesu, ale také výuce jazyka. Pozornost je také věnována problematice současného stavu mezietnických vztahů a kulturně-společenského života řecké komunity v cizí zemi. V závěru

pak vytvořil velmi užitečný časový přehled tří reemigračních vln Řeků, který byl využit i pro potřeby práce.

Mimo studie existuje samozřejmě i řada celých odborných publikací, týkajících se zkoumané problematiky. Spoluautorem jedné z nich je opět etnoložka Antula Botu, která společně s historikem Milanem Konečným vytvořila rozsáhlé dílo „*Řečtí uprchlíci. Kronika řeckého lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1948-1989*“ (2005). Publikace taktéž postrádá zhodnocení problematiky současného stavu řecké komunity v České republice. Jedná se především o detailní rozbor řecké otázky na zkoumaném území, bohužel jen do období sametové revoluce.

Osudy řeckých uprchlíků a současné vnímání řecké identity v České republice na základě autentických výpovědí jsou popsány v knize „*Vyschly nám slzy...Řečtí uprchlíci v Československu*“ (2012). Autorem knihy je již zmiňovaná Králová společně s historikem Tsivosem. Konkrétně bylo vybráno celkem deset zástupců ze tří generačních skupin. Na konkrétní výpovědi je potřeba nahlížet kriticky, protože mohou být ovlivněny osobitým názorem dotazovaných. Publikace je koncipována do jednotlivých částí zabývajících se postojem vypovídajících k okupaci během 2. sv. války, k občanské válce, ale i k emigraci a následnému integračnímu procesu. Nechybí ani názory, týkající se snahy o zachování řecké národnostní identity v České republice.

Neměli bychom však zapomenout zmínit jednu ze zásadních prací o makedonské národnostní menšině, která je neoddělitelnou součástí té řecké. Hovoříme o práci Ivana Dorovského, nesoucí název „*Makedonci žijí mezi námi*“ (1998). Obsah je potřeba opět vnímat s kritickým nadhledem, protože autor je slavista makedonského původu (dokonce z řecké části Makedonie). Některá hodnocení proto mohou být pod vlivem silného makedonského nacionalistického cítění. Makedonská otázka na území České republiky však není hlavním předmětem výzkumu této práce, proto se jí autorka věnuje pouze v jedné kapitole. Každopádně se autorka domnívá, že by se tomuto tématu mohla věnovat daleko větší pozornost, jak v etnologickém vědeckém prostředí, tak i v historickém a samozřejmě geografickém.

Další význam pro studium byla oficiální dostupná literatura, týkající se občanské války v Řecku. O občanské válce existuje celá řada zahraniční literatury, ale našli bychom zástupce i z řad české literární produkce. Například článek ve Slovenském přehledu „*Řecká občanská válka po 60 letech*“ (2007) od Kateřiny Králové. Mnoho užitečných informací k doplnění a upřesnění problematiky občanské války v Řecku, bylo použito z díla amerického historika Normana Naimarka. Publikace s názvem „*Plameny nenávisti*“ pojednává nejen o samotné

občanské válce, ale celkově rekapituluje případy genocidy a etnické čistky v průběhu celého 20. století v Evropě.

Následným dílčím cílem bylo také identifikovat dostupné informační zdroje, zabývající se aktuálním stavem a činností řecké národnostní menšina v České republice. Autorka již výše uvedla několik klíčových zdrojů informací o řecké menšině a její činnosti v České republice, které byly vydány v posledních letech. Přesto velké množství aktuálně dostupných informací souvisí se zájmovou činností řecké komunity v České republice a to prostřednictvím místních organizací a řeckých obcí. Ty často vydávají brožury, články a cestopisy, týkající se různých témat. Mezi ty nejtypičtější patří například řecké svátky a tradice nebo články o řeckých oslavách. Nesmíme opomenout jednu z nejdůležitějších součástí řecké identity – kuchyni, která přetrvala mezi řeckou komunitou v téměř nepozměněné podobě až dodnes, a osvojila si ji i podstatná část české populace.

Z iniciativy zástupců řecké menšiny jsou v současnosti na českém území pravidelně vydávány dva časopisy. První z nich je řecký časopis *Kalimera*, vydávaný pod záštitou Řecké obce v Praze. Druhý je odborný časopis *Neograeca Bohemica*, který vydává Česká společnost novořeckých studií v rámci Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Velkou nevýhodou pro výzkum je fakt, že většina článků je vydávána pouze v (novo)řeckém jazyce. Detailněji se autorka věnuje těmto periodikům v podkapitole „Další významné řecké organizace v ČR“.

Další obrovský nedostatek vidí autorka práce v nedostupnosti zahraniční (zvláště pak řecké) literatury, která by se zabývala zkoumanou problematikou. Bylo by určitě zajímavé zjistit, jak na danou problematiku nahlíží samotná řecká i zahraniční akademická veřejnost. Za určitý projev zájmu o osudy a činnost řeckých příslušníků v České republice můžeme spatřit v činnostech zahraničních (řeckých) organizací, které spolupracují s těmi českými při organizaci oslav a různých setkání. Řeckým organizacím, působících na českém území, je také věnována pozornost v samostatné kapitole „Institucionalizace – Asociace řeckých obcí“.

4 HISTORICKÝ VÝVOJ ŘECKO-ČESKÉ INTERAKCE

Ačkoliv se to zdá být nepravděpodobné, bylo v minulosti kontaktů „řeckého světa“ s českými zeměmi daleko více, než většina z nás asi předpokládá. Ve většině případů se však jednalo o kontakty sporadické a velmi nepravidelné. Najdeme ale i takové, o jejichž významu (nejen pro české země) nemůže být pochyb. Hovoříme především o cyrilometodějské misi (r. 863), která výrazně zasáhla do utváření středoevropské duchovní a kulturní identity. V období středověku a raného novověku to byla událost na dlouho dobu jediná.

Ke zvýšení řecko-českých kontaktů docházelo až v období 18. a 19. století, a to v důsledku vystěhovalectví. Historici hovoří o tzv. první novodobé řecké migraci, která ještě nedosahovala tak vysokého počtu. Jednalo se především o výrobce balkánských sladkostí. K masové řecké migraci do českých zemí dochází až ve 20. století, zejména v období po 2. sv. válce. Tuto událost zapříčinila občanská válka v Řecku v letech 1944–1949 (Hradečný, 2000).

4.1 Řecká občanská válka

Řecko se, podobně jako české země, dostalo během 2. sv. války pod nadvládu okupačních vojsk nacistického Německa. Během okupace se vytvořila řada skupin odbojového hnutí odporu. Ty však neměly jednotné představy o poválečné podobě řeckého státu. Rozhodující pozici v boji proti nacismu získaly dvě frakce odbojového hnutí. Na jedné straně stáli příznivci pravice – tzv. Národní republikánská liga (EDES, *Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος* – ΕΔΕΣ), s ozbrojenými silami řecké legitimní vlády, jež byla podporována z počátku Velkou Británií a po té i USA. V opozici k nim pak stála levicová Národně osvobozenecká fronta (EAM, *Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο* – ΕΑΜ), která vznikla spojením Komunistické strany Řecka (KKE, *Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας* – ΚΚΕ) a několika levicových politických skupin. Řečtí komunisté si postupem času vydobyli v rámci EAM klíčové postavení a stali se tak její rozhodující politickou silou. Vznikem Řecké lidové osvobozenecké armády (ELAS, *Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός* – ΕΛΑΣ) roku 1942, jejíž činnost byla řízena opět Komunistickou stranou Řecka, byly zajištěny ozbrojené složky. ELAS se později transformoval na tzv. Demokratické vojsko Řecka (DSE, *Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας* – ΔΣΕ). V roce 1944 byli nacisté z celého Řecka vytlačeni, ale krvavá válka pokračovala dál. Nyní však stály proti sobě stoupenci komunistické

a demokratické vize řeckého státu. Paradoxně si občanská válka vyžádala mnohem více obětí než samotná 2. sv. válka (Naimark, 2006).

Důsledkem propuknutí tohoto krvavého konfliktu bylo rozdělení řeckého území na dvě části. Horské oblasti na severu Řecka (Thrákie, Egejská Makedonie a Epirus) ovládala Prozatímní demokratická vláda (PDK, Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση – ΠΔΚ), která vznikla v prosinci roku 1947. Peloponés a Atiku kontrolovala pravicová royalistická vláda. Achillovou patou ozbrojených sil ELAS bylo nedostačující vojenské, technické i materiální zázemí (Dostálová, Hradečný a kol., 1998).

Občanská válka skončila na přelomu srpna a září roku 1949 definitivní porážkou jednotek DSE. Paradoxní je, že o osudu řeckého státu bylo rozhodnuto daleko dříve, prostřednictvím dohody mezi Londýnem a Moskvou. Přes to všechno v roce 1944 proběhlo další setkání Stalina s Churchillem, na kterém se společně dohodli o definitivním rozdělení jihovýchodní Evropy. Výměnou za Bulharsko a Rumunsko se Řecko dostalo do poválečné sféry vlivu západních velmocí (Velká Británie), proto také SSSR neposkytoval (na rozdíl např. od Jugoslávie) komunistickým povstalcům podporu. Během občanské války zahynulo 75 000 obyvatel, navíc v důsledku represí 40 000 lidí bylo uvězněno a přibližně 80 000 muselo emigrovat ze země (Hradečný, 1989).

4.2 Řecká migrace do Československa

Příčin masového přesunu řeckých obyvatel se sešlo hned několik. Hlad, neustálé nebezpečí náletů letadel pravicové vlády a nelidské podmínky v horských oblastech. Prozatímní komunistická vláda proto byla nucena požádat země východního bloku o poskytnutí dočasného azylu dětem z postižených horských oblastí. Takovou pomoc poskytlo Polsko, SSSR, Rumunsko, Maďarsko, Jugoslávie, Albánie a samozřejmě Československo, kde po únorovém převratu r. 1948 vládl komunistický režim. Řecká opozice přirozeně označila toto jednání za nucené deportace. Obviňovala řecké komunisty z toho, že chtějí poslovanštit řecké děti a vytvořit z nich tzv. „komunistické janičáře“, kteří by pak bojovali proti své vlasti. Ze strany KKE přirozeně nešlo jen o záchrannou akci, ale především o druhotný a prospěšnější zájem. Ten spočíval ve zmobilizování žen (matek evakuovaných dětí), protože PDK se velmi brzy začala potýkat s nedostatkem bojeschopných mužů. V případě potencionální dezerce a neloajality vůči PDK fungovala vidina pobytu dětí ve „spřátelených zemích“, jako určitý druh záruky. Později se vyskytly i případy, kdy byly

do boje povolávají dokonce i samotné děti. Například v roce 1949 zmobilizovala PDK několik set dětí ve věku 15–18 let z dětských domovů v Rumunsku. Vzhledem k jejich minimálním zkušenostem s bojovým výcvikem přišla většina těchto dětí okamžitě o život (Králová, Tsivos, 2012).

Od března 1948 do léta 1949 muselo opustit svůj domov v severním Řecku 24 000 – 25 000 dětí ve věku 0–14 let. Do Československa se dostala většina řeckých uprchlíků přes tehdejší Jugoslávii. Místní úřady je po příjezdu přemístili převážně do vesnice *Bulkes*, která se nacházela v autonomní oblasti Vojvodina. Tato vesnice byla totiž po odsunu německého obyvatelstva v roce 1946 neosídlená. Přestože se řečtí uprchlíci velice rychle ve vesnici zabydleli a dokonce si utvořili i svou vlastní samosprávu, museli ji brzy opustit. Ještě roku 1948 byla Jugoslávie vyloučena z Informbyra kvůli ideologické roztržce Josipa Tita se SSSR. Tito se proto rozhodl řecké uprchlíky vyhostit ze své země, protože v nich spatřoval své budoucí potenciaální odpůrce. Po té bylo již definitivně rozhodnuto o řeckých dětech a jejich osudu v Československu (Otčenášek, 1998).

V první transferu se do Československa dostali jen děti do 15 let. Jednalo se převážně o sirotky nebo polosirotky. Železniční transfer vyrazil z Jugoslávie přes Maďarsko, jižní Slovensko až do Mikulova. Červený kříž právě v Mikulově zřídil sběrný tábor určený pro rozmísťování řeckých dětí do dalších 21 táborů v republice (např. Všebořice u Ústí n. Labem, Nové Hrady, Lešná u Prahy, apod.). Archivní prameny evidují ke konci roku 1949 přítomnost celkem 5 185 řeckých dětí. Celkový počet dětí, které musely nuceně emigrovat z Řecka, je 18 825. Faktem je, že prvotní migrace byla vcelku dobře organizována. Bez souhlasu rodičů totiž nemohlo žádné řecké dítě vycestovat ze země, s výjimkou sirotek. Ve většině případů nedocházelo k žádným problémům ze strany rodičů, protože vidina lepšího života jejich dětí v bezpečí převažovala pocity odloučení (Botu, 1982).

Ostatní transfery a následné usazování dětí v různých zemích bylo velmi chaotické a dodnes není komplexně zmapováno. Existence skromného množství pramenů nám mimo jiné napovídá, že následné vlny migrace už nebyly organizovány zdaleka tak dobře. Historici často hovoří o spontánní a živelné migraci, která měla často za následek roztržení rodin. Dalším negativem této masové migrace byla řada nemocí, kterými děti trpěly v důsledku zdlouhavé cesty, jež musely podniknout. Z níže uvedené tabulky je zřejmé, že převažovaly zejména plicní, průduškové a revmatické nemoci. Zásadní vliv na tak špatný zdravotní stav měly určitě strasti spojené s občanskou válkou a nevhodné cestovní podmínky. Vše nám ještě potvrzuje vysoký podíl psychických onemocnění, což souvisí s permanentním pocitem

strachu, stresu a stesku po domově a rodičích (takto dobové hodnocení, v současnosti bychom pravděpodobně mluvili o posttraumatickém syndromu).

Tab. 1 Statistický přehled nemocí řeckých dětí v Československu.

Druh onemocnění	Počet nemocných v %
plicní onemocnění	26,0
průdušková onemocnění	17,5
nervová onemocnění	19,5
svrab	14,0
revmatická onemocnění	21,5
zdraví	10,5

Zdroj: Otčenášek, 1998.

V listopadu roku 1949 bylo řecké levicové křídlo definitivně poraženo a ze země byli nuceni odejít sympatizanti komunistického režimu. Uchýlili se především do Albánie, Bulharska a odtud pak dále do ostatních zemí východního bloku, včetně Československa.

Také oni museli projít přijímacím střediskem v Mikulově a po té byli rozmístěni po republice. Řečtí migranti byli většinou usazováni v českém pohraničí, kde byl nedostatek pracovních sil a dostatek ubytovacích možností. Hlavními oblastmi umístění řecké migrace byla severní Morava, severní a východní Čechy. Konkrétně se jedná o tyto obce (Tsivos, 2012):

- okres Šumperk – Buková, Hanušovice, Libina, Mohelnice, Nové Losiny, Sobotín, Vidnava, Žulová,
- okres Bruntál – Dívčí Hrad, Javorník, Jindřichov ve Slezsku, Město Albrechtice Osoblaha, Petrovice, Rýmařov, Vrbno pod Pradědem, Zlaté Hory,
- okres Ústí nad Orlicí – Jablonné nad Orlicí, Těchonín,
- okres Trutnov – Maršov u Úpice, Svoboda nad Úpou, Trutnov.

Na severní Moravě to byla dále Opava, Ostrava, Karviná, Orlová, Kopřivnice a Frenštát pod Radhoštěm. Ve východních Čechách ještě Rychnov nad Kněžnou, Dvůr Králové nad Labem a v severních Čechách Liberec a Jablonec nad Nisou. Později se Řekové začali stěhovat do větších měst jako je například Beroun, Brno, Hradec Králové, Pardubice a Praha.

Evidence uprchlíků byla příliš narychlo připravená, koordinace přepravy často selhala. Mnohokrát se stávalo, že nejbližší příbuzní skončili ve zcela rozdílných státech. Následné slučování rodin bylo velmi náročné, pomalé a komplikované. Spojovaly se jen nukleární rodiny (rodiče – děti). Vzdálenější příbuzní (bratřenci, tety, apod.) museli zůstat ve státech, kam byli dopraveni.

4.3 Tři reemigrační vlny

Na úvod této podkapitoly je nutné zmínit, že drtivá většina imigrantů opustila své domovy s představou brzkého návratu do vlasti. Většina z nich v Československu využívala tehdy dostupných mediálních zdrojů k monitorování mezinárodní i řecké politické situace. Jednalo se hlavně po poslouchání řeckého státního rozhlasu. Někteří si dokonce nechávali posílat přímo do Československa řecké noviny a časopisy. Tyto prostředky jim určitě sloužily nejen jako zdroj informací o vhodném načasování v případě návratu, ale i jako možnost udržovat kontakt s domovem a zachovat mezi uprchlíky používání řeckého jazyka.

První vlnu reemigrace započala v období úmrtí Stalina v roce 1953 a následného projevu Chruščova na XX. sjezdu KSSS, kdy začaly prvních individuální dobrovolné návraty. Ty se týkaly jen jednotlivců a zprostředkoval je Červený kříž. Avšak představa návratu do zničeného domova, bez možnosti práce a s rizikem dalších konfliktů nebo případně postihů ze strany pravicové řecké vlády, většinu Řeků odradila (Botu, Konečný, 2005).

Během 60. let se začala situace v řecké společnosti pozvolna uvolňovat, a proto docházelo i k častějším návratům. Přestože si většina Řeků ponechala v emigraci řecké občanství, trval návrat zpět do Řecka až několik let. Vrátit se ovšem nemohli všichni emigranti, pro ty, kteří se výrazně angažovali v řeckém komunistickém hnutí, zůstala i nadále hranice uzavřená. Na intenzitě začala reemigrace nabývat především v druhé polovině šedesátých let. Situaci přerušila událost v 1967, kdy došlo v Řecku k převratu a v zemi byl nastolen krajně pravicový vojenský režim. Proces reemigrace uprchlíků zpět do vlasti byl ihned ukončen. Následovalo období perzekucí a věznění levicově orientovaných navrátilců i místních Řeků. Tato událost na několik let pozastavila reemigrační úsilí uprchlíků a ukončila tak první etapu. Reakcí na události v Řecku v roce 1967 byl nárůst počtu Řeků, kteří se rozhodli usídlit v ČSSR trvale a přijmout československé občanství (Otčenášek, 1998).

Druhou vlnu nastartoval až pád vojenského režimu v roce 1974. V Řecku však i nadále existoval tzv. zákon o omezení návratu Řeků do vlasti. Ten byl zrušen teprve v roce 1981 v důsledku vítězství Panhelenského socialistického hnutí (PASOK, Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα – ΠΑΣΟΚ) ve volbách. Mimo to byla v Řecku zahájena obrovská výstavba nových bytů. Od této události odešlo zpět do Řecka cca 25 000 lidí a můžeme tak toto období považovat za nejmasovější ze všech tří vln. Silný řecký nacionalismus, který mezi sebou Řekové udržovali z generace na generaci, byl příčinou reemigrace několika tisíc z nich, včetně těch, kteří se narodili už v Československu. Protože mezitím prošli kulturními a jazykovými změnami, v Řecku byli už často vnímání jako cizinci. Většina z nich se nakonec

dokázala přizpůsobit novému prostředí, někteří však reemigrovali zpět nebo odešli do jiné cizí země (Králová, Tsivos, 2012).

Posledním klíčovým momentem v osudu řecké menšiny u nás byla sametová revoluce v roce 1989 a polistopadový vývoj. V důsledku těchto událostí proběhla třetí etapa reemigrace Řeků, která nebyla už tak početně významná jako ta předcházející. Jednalo se převážně o věkově mladší osoby. Typickým jevem této vlny, zvláště ve smíšených rodinách, je „částečná emigrace“ – střídání pobytu v České republice a v Řecku. Na zimní období odjíždějí rodiny do Řecka a na jaře se vrací zpět. V současné době jsou zaznamenány jen minimální případy vystěhovalců (Botu, Konečný, 2003).

4.4 Řecké etnické skupiny v Československu

Uprchlíci, které Československo a další státy východního bloku přijaly, pocházeli především z oblastí nejvíce zasažených občanskou válkou. Mezi ně patřila především provincie Makedonie (hlavně města Florina, Kastoria aj.), dalšími oblastmi byly Epeiros, Thessálie a v menší míře Thrákie. Uprchlíci se dělili na několik etnografických skupin:

1. Potomci Řeků, kteří byli do Řecka vystěhováni v důsledku nucené výměny obyvatelstva s Tureckem v roce 1923:
  - a. *Lazi (Kavzazi)* – pochází ze široké oblasti tureckého Karsu, východní Anatólie a také z Gruzie,
  - b. *Pondi (Ponthi)* – jejich domovem byla už od 8. stol. př. n. l. města na pobřeží Černého moře,
  - c. *Konstantinopolité* – Řekové usídlení v nejbližším okolí Ístanbulu,
  - d. *Turkofoni (Karamanides)* – Řekové z celého Turecka, kteří mluví turecky (rozhodující pro vysídlení bylo náboženství, nikoliv jazyk, proto se týkalo i pravoslavného obyvatelstva, které už řecky vůbec nemluvalo),
  - e. *Maloasijsí Řekové* – asi nejpočetnější skupina emigrantů, pocházející se Smyrny (turecky Ízmir) a širokého okolí (oblast Malá Asie),
2. *Thessalové* (Řekové z provincie Thessálie),
3. *Epeirové* obyvatelé řeckého kraje Epeiru),

4. *Thrákioti* (název vznikl ze jména Thráků, kteří v oblasti dnešní provincie Thrákie žili již před naším letopočtem),
5. *Makedonci* (označení současného řeckého obyvatelstva provincie Makedonie).

Další uprchlíci patřili mezi příslušníky několika národnostních menšin, zejména Aromunů, řeckých Slovanů a Albánců.

Aromuni (též Vlachi, Vlaši, Kucovlachi, Kucovlaši...) byli a jsou v Řecku nepočtenou menšinou. Jsou bilingvní – mluví aromunsky (románským jazykem blízkým rumunštině) a variantou řečtiny (slovo „kucos“ znamená řecky „kulhavý“ nebo „vadný, kusý, neúplný“ a je obsaženo v označení „Kucovlaši“, které dali Aromunům jejich řečtí sousedé pro to, jak Aromuni vyslovují, když mluví řecky). Místem jejich soustředění v České republice se stal Dvůr Králové nad Labem. Nejednalo se o rozsáhlou skupinu, pouze o desítky jedinců. Další uprchlíci aromunského původu odešli s největší pravděpodobností do Rumunska.

Albánská menšina žije převážně v řeckém Epeiru a v řecké Makedonii, tedy na území, kde občanská válka probíhala nejintenzivněji. Řečtí Albánci se dále člení podle víry na muslimské Albánce a křesťanské Albánce – Arvanity (Řekoalbánci). Podle výzkumu J. Otčenáška bylo mezi migranty v Československu i několik řeckých Albánců. Dorozumivacím jazykem byla pro všechny řečtina, neboť Makedoncům, Turkofonům a Pontům ostatní skupiny nerozuměly (Otčenášek, 1998).

4.5 Otázka makedonské národnosti menšiny

Většina z nás se nevědomě dopouští chyby, když označuje řecké uprchlíky v ČSR pouze za Řeky. Správně bychom si měli uvědomit, že součástí skupiny přistěhovalých řeckých dětí, byla i velmi početná skupina dětí makedonské národnosti, která byla součástí národnostní menšiny v Řecku. Makedonci jsou často označováni jen za slavofonní etnikum, žijící v Řecku. Tímto pojmem označoval řecké Makedonce také bývalý komunistický funkcionář v ČSR *Lysimachos Papadopoulos* (Dorovský, 1998).

Národně osvobozené hnutí proti německým, italským a bulharským okupantům spojovalo, kromě různých politických a ideových skupin, i různě početné národnostní menšiny a etnické skupiny. Makedonská národnostní menšina v Řecku dosáhla velmi silných pozic právě během 2. sv. války, protože se projevila jako nejaktivnější součást protinacistického odboje. Zorganizovali dokonce podle jugoslávského vzoru

Slovanskomakedonskou národní osvobozenou frontu (SNOF, *Славјаномакедонскиот народноослободителен фронт* – ЧОФ) a Antifašistickou frontu žen. V průběhu následující občanské války bojovali Makedonci za svobodné, nezávislé a sociálně spravedlivé Řecko, ve kterém, jak doufali, budou mít rozsáhlé autonomní pravomoci. Trnem v oku jim byla představa monarchistického řízení, proto se v boji proti royalistické vládě spojili s Komunistickou stranou Řecka. Humanitární akt v podobě evakuace několika tisíců dětí ze severu Řecka neminul ani potomky z makedonské národnostní menšiny. Objevují se dokonce názory o tom, že cílem evakuace bylo narušit kompaktně osídlené makedonské a thrácké území (viz Dorovský, 1998). Makedonské děti byly evakuovány především z oblastí pohoří Gramos a Vitsi. První část evakuace směřovala do Albánie, Jugoslávie a Bulharska. Odtud pak zamířili do předem určených míst v Maďarsku, Polsku, Rumunsku a Československu. Přijímání dětí v cizích zemích zajišťovaly instituce, které spolupracovaly s příslušnými státními orgány dané země. V Československu to byla tzv. Československo-řecká společnost, založená již 15. 3. 1946, která spolupracovala s odborem Zemské péče o mládež při Zemském národním výboru (od r. 1948 při Krajském národním výboru), (Dorovský, 1998).

Tyto události zapříčinily vědomé či nevědomé potírání makedonského národního povědomí v Československu, které bylo zaměňováno s řeckým. Nejsou však známy případy konfliktů mezi těmito skupinami imigrantů. Řečtí i makedonští potomci zde žili vedle sebe, organizovali společně různé akce a dokonce měli i společné politické vedení. Zlomem v mezilidských vztazích těchto dvou národnostních menšin byl až rok 1991, kdy byla vyhlášena samostatnost Makedonské republiky. Způsobil obrovskou vlnu odporu ze strany řecké společnosti jak v samotném Řecku, tak mezi řeckými menšinami ve světě a měl vliv i na řeckou legislativu. Např. příslušníkům makedonské národnosti ze severního regionu Řecka nebyl povolen volný vstup do země svého narození, nebyl jim navrácen zkonfiskovaný majetek ani odebrána státní příslušnost. Spor trvá prakticky až dodnes a to v souvislosti s přijetím Republiky Makedonie do EU. Konkrétně je předmětem sporu už název státu – Republika Makedonie. Řekové nesouhlasí s tímto názvem z údajných geograficko-historických důvodů, protože podle nich je Makedonie jen regionem v severní části Řecka.

Během studia statistických dat o národnostních menšinách v České republice, objevila autorka velmi zajímavou skutečnost. Při analýze podílů jednotlivých národnostních menšin v České republice ze SLDB za roky 1991, 2001 a 2011 se žádný, ze zmiňované početné skupiny Makedonců v ČR, nikdy ke své národnosti nepřihlásil. Stálo by za zamyšlení alespoň to, proč se nikdo z nich k makedonské národnosti nepřihlásil, když k tomu měl po roce 1989

možnost. Můžeme se tedy jen domnívat, že hlavní příčinou mohla být buď změna názoru a přihlášení se k řecké národnosti, anebo při sčítání využily položky „Ostatní“ či „Nezjištěná“. Jelikož otázka makedonské národnostní menšiny není předmětem předkládané práce, stálo by určitě za to věnovat se detailněji skutečným důvodům tohoto jednání v budoucnosti.

5 KULTURNÍ IDENTITA ŘEKŮ A JEJICH INTEGRACE V ČESKOSLOVENSKU

Řecké exilové orgány a státní orgány praktikovali až do roku 1953 v otázce řeckých emigrantů tzv. politiku izolace. Ta byla ukončena, když se ukázalo, že vzhledem k mezinárodně politické situaci budou muset řečtí emigranti setrvat v Československu podstatně delší dobu. Sami uprchlíci byli určitě na tuto skutečnost připraveni, protože ona aktuální politická situace v Řecku jim byla z dostupných mediálních informací známá, jak již bylo uvedeno výše. Kontrola a péče nad nimi byla v roce 1953 přenesena výhradně na státní orgány a byl tak zahájen proces integrace migrantů do většinové československé společnosti.

První překážkou v integraci uprchlíků, se kterou se bylo potřeba vypořádat, byla jejich obrovská negramotnost. Většina z nich totiž pocházela hlavně z horských oblastí, kde byly životní podmínky velmi těžké. Nejčastějším způsobem jejich obživy v Řecku bylo tedy zemědělství. Mimo to převážná část dětí imigrantů vyrůstala během druhé světové války a následně války občanské, proto ani neměly možnost školu pravidelně navštěvovat. Důsledkem toho bylo zavedení speciálního systému vyučování, který byl přizpůsoben specifickým potřebám řeckých dětí. Obrovskou výhodou pro státní orgány v Československu byl fakt, že transportem s dětmi přijelo i několik starších řeckých dívek – učitelek. Ty fungovaly jako doprovod dětem nebo v případě potřeby jako „náhradní rodiče“ dětí (Botu, Konečný, 2005).

Důležitější faktorem byl jejich přínos pro zahájení výuky řeckých dětí v mateřském jazyce, které tak proběhlo bez problémů. Potřebné výukové materiály, v podobě řeckých učebnic a knih, byly vytištěny státním nakladatelstvím až ve Varšavě. Bez větších problémů probíhalo i vzdělávání již zmiňované početné skupiny makedonské národnosti, jejichž dorozumívacím jazykem v Řecku musela být také řečtina. Všechny tyto děti pak v Československu dosáhly základních stupňů vzdělání, a po té začaly navštěvovat české školy, kdy výuka probíhala výhradně v češtině (Otčenášek, 1998).

Na druhou stranu je podstatné zmínit, že udržování rodného jazyka, kultury a historie bylo a je pro řecké etnikum velmi důležité. Proto se vytvořil systém tzv. řeckých škol, které byly pro děti dobrovolné, a výuka probíhala mimo řádnou školní výuku. I přesto je drtivá většina dětí navštěvovala. Existenci těchto škol narušila až již zmiňovaná druhá reemigrační vlna v průběhu 70. let. Důsledkem zániku řeckých škol pak byl postupně se snižující podíl

řeckých imigrantů, kteří uměli psát, číst a mluvit ve spisovné řečtině (rozdíly mezi řeckými dialekty jsou větší než v češtině, navíc dialekt Řeků z Černomoří je pro ostatní Řeky prakticky nesrozumitelný). Především mladší generace ztrácí znalost v oblasti spisovné gramatiky. Snahu udržovat znalost mateřského jazyka mezi imigranty podporovalo zejména vydávání řeckých periodik a publikací. Mezi nejznámější patří hlavně pravidelně vydávaný časopis Komunistické strany Řecka *Agonistis* (Bojovník) a měsíčník *Nový mír* (Otčenášek, 1998).

Etnická a kulturní identita řeckých uprchlíků v české společnosti velmi silně zakořenila. Hlavním principem, které vytvořilo tak silné pouto mezi Řeky v cizí zemi, bylo vědomí společného původu a útrap spojených s emigrací. Do jisté míry hrálo důležitou roli i náboženství, kterým se imigranti odlišovali od většinové populace. V praxi bychom našli spoustu příkladů, např. řecká gastronomie, řecký tanec, dodržování tradic (svatby, narozeniny, Vánoce, Velikonoce apod.). Avšak přes znatelnou integraci řady imigrantů a zejména přes citelnou ztrátu několika tisíců Řeků, kteří se rozhodli vrátit se zpět do rodné země, se v české společnosti vyprofilovala silná a svébytná komunita s viditelnou potřebou řecké tradice.

Za určité vyvrcholení snah, o udržení etnické a kulturní identity mezi řeckými imigranty, můžeme považovat vznik tzv. Asociace řeckých obcí. Tato organizace v současné době sdružuje celkem 13 řeckých obcí, jejichž sídla bychom našla zejména v oblastech, kam byli Řekové po příjezdu do Československa usídleni (Bohumín, Brno, Havířov, Javorník, Jeseník, Karviná, Krnov, Olomouc, Ostrava, Šumperk, Třinec a Zlaté Hory).

5.1 Institucionalizace – Asociace řeckých obcí

Jak již bylo uvedeno, tak Asociace Řeckých obcí v ČR vznikla v důsledku snahy bývalých řeckých imigrantů a jejich potomků o zachování, předávání a rozvíjení kulturních tradic v české společnosti. Organizace byla založena 4. listopadu roku 1996. Její sídlo bychom našli v městě Krnov. Jedná se o dobrovolnické, neziskové a nepolitické občanské sdružení, jehož prvotním posláním bylo podporovat činnosti směřující ke sblížení řecké kultury s českou a také uchování řeckých zvyklostí. Dlouholetým předsedou je pan Christos Bialas. Asociace řeckých obcí čítá na 697 členů a je zapojena do mezinárodní sítě řeckých krajanských organizací.

Mezi konkrétní snahy této organizace patří udržování a prohlubování vzájemných vztahů mezi Řeky žijícími v České republice. Dále podpora k udržování a rozvíjení řeckého jazyka, kultury, tradic a kontaktů s mateřskou vlastí prostřednictvím vzdělávacích akcí, seminářů. Členové se prostřednictvím sdružení mohou seznámit s novodobou řeckou kulturou na řadě folklórních, hudebních a sportovních akcích. Mimo to se Asociace řeckých obcí podílí dokonce i na vydavatelské a publikační činnosti.

Tyto cíle se snaží uskutečňovat především prostřednictvím svých organizačních jednotek – řeckých obcí. Každá řecká obec pořádá v průběhu celého roku řadu oslav řeckých svátků či jinak významných dnů. Mezi nejvýznamnější patří oslava Nového roku, kdy probíhá krájení tzv. *vasilopity* (novoročního koláče) a řecké Velikonoce – *pascha*. Významným státním svátkem, který se mezi českými Řeky oslavuje, je *Den nezávislosti* Řecké republiky 25. března a *Den „OCHI“* 28. října (připomíná odmítnutí ultimáta Benita Mussoliniho řeckým diktátorem Ioannisem Metaxasem 28. října 1940). Řekové si u nás připomínají i příchod věrozvěstů Cyrila a Metoděje a dokonce i příchod řeckých uprchlíků do Československa (Asociace řeckých obcí).

Na závěr bychom neměli opomenout zmínit pár slov o doposud nejvýznamnější akci, kterou pořádala řecká komunita na českém území ve dnech 26. – 28. června roku 2008. Jednalo se o oslavu výročí *60 let příchodu řeckých dětí do Československa*, kterého se zúčastnilo okolo dvou a půl tisíců návštěvníků. Na této akci se organizačně podílely všechny řecké obce v České republice, a proto oslavy probíhaly na několika místech najednou. Hlavním předmětem programu bylo setkání místní řecké komunity s komunitou z Řecka. Centrem oslav se stal Dům kultury města Ostrava, kde proběhla řada seminářů, přednášek a dokonce vernisáž řeckých výtvarných umělců. Součástí programu byla velmi zajímavá výstava, která dokumentovala vývoj řecké menšiny v České republice a to od příchodu prvních řeckých dětí až po současnost. Vrcholem akce byla představení několika tanečních skupin přímo z Řecka a také souborů působících v rámci řeckých škol v České republice. Slavnostní večer zakončila řecká lidová zábava s vystoupením známého řeckého zpěváka Georgise Ntalarase (Řecká obec Krnov).

5.1.1 Řecká obec Krnov

Město Krnov je sídlem nejen Asociace řeckých obcí, ale také sídlem jedné z nejvýznamnějších a nejaktivnějších řeckých obcí působících v České republice. Řecká obec byla založena 1996. Současným předsedou je pan Georgios Bazakas. Obec je organizována v několika různých sekcích:

- sekce kultury a svátků – cílem je propagace tradiční hudby, tance, literatury, řeckých svátků,
- sekce práce s dětmi a mládeží – vytváří volnočasové aktivity pro řecké děti a mládež,
- sekce práce s informacemi – shromažďuje a zveřejňuje aktuální informace o událostech v Řecku v oblasti cestování a dopravy,
- sekce zachování jazyka a tradic – cílem je rozvoj novořeckého jazyka prostřednictvím jazykových kurzů pro děti, mládež a dospělé.

V praxi funguje v Krnově např. řecká škola *Aristea*, která byla založena roku 1998. V současné době probíhá výuka kromě Krnova i v nedalekém Bruntále, Opavě a v Městě Albrechtice. Asi nejvýznamnějšího postavení dosáhl krnovský soubor řeckých a lidových tanců *Antigoni*. Pod původním názvem *Gorgona* byl založen už v roce 1996. Soubor založily paní Irini Pechová a Marie Tošková. Paní Pechová vede soubor dodnes společně s učitelem tance panem Parisem Vasiliadisem. Po dobu své existence absolvoval soubor celou řadu vystoupení na kulturních akcích, a to nejen v České republice, ale i v Řecku.

Mezi pravidelné akce, které pořádá Řecká obec v Krnově, patří *Řecké dny* a *Řecké taneční zábavy* (Řecká obec Krnov).

5.1.2 Řecká obec Praha

Pražská řecká obec vznikla již v roce 1991 a je jednou z největších obcí působících v rámci Asociace řeckých obcí, která aktuálně sdružuje 180 přispívajících členů. Předsedkyní organizace je paní Tassula Zissaki-Healey. V Praze se nachází nejpočetnější řecká komunita v České republice.

Mimo výuku řeckého jazyka a propagace řecké kultury a historie je hlavní činností obce vydávání řeckého časopisu *Kalimera*. Časopis je v České republice jediný svého druhu

a navíc je vydáván v řečtině. U jeho založení, v listopadu roku 1999, stál tehdejší předseda řecké obce Christos Matarangas a současná předsedkyně Tassula Zissaki-Healey. Časopis vychází každé dva měsíce a původně šestnáctistránkové periodikum se podařilo navýšit v obsahu o celou polovinu. Zajímavostí je, že většina vydaných čísel je volně ke stažení na internetových stránkách obce včetně nejaktuálnějšího čísla z ledna roku 2015. Vydávání časopisu je umožněno zejména díky finanční podpoře Ministerstva kultury ČR, řady čtenářů a několika řeckých podnikatelů působících v Praze. Každé číslo časopisu má vždy podobnou strukturu obsahu. Na úvod jsou čtenáři informováni o aktuálním dění v řecké komunitě a o činnosti Řecké obce v Praze. Následují články týkající se historie Řeků v České republice a obecně řecká historická témata či tematika helénismu. Téměř pokaždé zde najdeme i rozhovor s Řeky žijícími nejen v České republice a také cestopisný exkurz za řeckými nebo kyperskými zajímavostmi. Na závěr nesmí chybět ani recept tradiční řecké kuchyně (Řecká obec Praha). Stálo by však za zamyslení, zda by nebylo možné přiblížit obsah tohoto časopisu i českým čtenářům a vydávat jej i v českém jazyce, když už je jedním z hlavních předmětů činnosti řeckých obcí utužování řecko-českých vztahů. Navíc časopis je evidentně čten bilingvními příslušníky řecké menšiny (reklamy jsou zpravidla v češtině).

Důležitou součástí obce je i původně dětský pěvecký sbor, který vznikl v roce 1993 díky vedoucí paní Malamo Fulidou. Velice rychle se sbor transformoval spíše v taneční soubor a dodnes se účastní řady kulturních akcí u nás i v zahraničí. Nejznámější akcí, kde se prezentuje nejen soubor Akropolis, ale celá řecká komunita v Praze, jsou *Řecké dny*, podobně jako v Krnově. Mezi hlavní aktuální cíle pražské řecké obce patří vylepšení obsahu časopisu, zdokonalení repertoáru tanečního souboru a dokonce vytvoření archívu helénismu v České republice.

5.1.3 Řecká obec Brno

Řecká obec v Brně vznikla v roce 1996 a současnou předsedkyní je paní Afroditi Alexandridu. Snahou obce je taktéž reprezentace řecké kultury, historie a hlavně podpora výuky řeckého jazyka. Výuka je finančně podporována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR a probíhá prostřednictvím spolupráce s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně. Vedoucím výuky je pan Simone Sumelidu a paní Tereza Keslová.

Brněnská řecká obec se může pyšnit také tanečním souborem, který nese název *Prometheus*. Soubor založili řečtí uprchlíci již v roce 1966, jejichž cílem bylo udržovat

národní identitu v cizí zemi. V 70. letech se dokonce účastnili zahraničního festivalu v Curychu, kam si je osobně pozvali švýcarští Řekové. V současné době vede taneční soubor Paris Vasiliadis a Katina Eftimiadisová.

Při této organizaci funguje již tři roky dramatický kroužek pro děti, který nacvičil představení Ezopovy bajky v řeckém jazyce. Mezi další činnosti řecké obce patří pomoc s integrací nově příchozích Řeků do České republiky a také pomoc při vyhledávání kontaktů na řecké příbuzné. Obec organizuje i řadu kulturních, vzdělávacích a sportovních akcí prostřednictvím různých soustředění, výletů a besídek. Nejbližší plánovaná akce se bude konat 24. května 2015 a bude to *Den národnostních menšin Jihomoravského kraje* (Řecká obec Brno).

5.2 Další významné řecké organizace v ČR

Lyceum Řekyň je velmi důležitá instituce, známá v mezinárodní helénské společnosti. Vznikla za účelem udržení a rozšiřování řeckého kulturního dědictví už v roce 1911 v Athénách. Zakladatelkou se stala známá řecká pedagožka *Callirrhoe Siganou Parren*, která se proslavila zejména v oblasti genderové otázky a problematiky emancipace v Řecku. Správní rada Ústředního Lycea v Athénách mimo jiné schvaluje žádosti o vzniku nových poboček v Řecku i v zahraničí a v roce 2000 potvrdila žádost řeckých žen, žijících v České republice. V současnosti Lyceum registruje 66 poboček, z nichž 50 bychom našli v samotném Řecku. Myšlenka založení této instituce vznikla v Brně, kde už dříve probíhaly semináře řeckých lidových tanců. Při vzniku spolupracovali nejen aktivní řecké ženy, ale ostatní Řecké obce v České republice společně s nadačním fondem Hellenika.

Současnou předsedkyní lycea je paní *Eva Lioliu*. Předmětem činnosti je obecně udržení a rozvíjení helénismu v České republice, prostřednictvím studia a prezentace řecké kultury, organizace výukových programů i publikační činností. Důležitou činností je také podpora žen a rodinných vztahů v řecké komunitě. V praxi se lyceum člení na celkem 8 oddělení:

- oddělení národních tradic,
- oddělení národních krojů,
- oddělení národních tanců,
- oddělení problémů ženy a dítěte,

- oddělení umělecké a hudební,
- oddělení rytmické výchovy,
- oddělení svátků a recepcí,
- oddělení knihovny a archívu.

Při oddělení národních tanců funguje také taneční soubor pod vedením Nikose Petrouliase. Tento taneční soubor vznikl v roce 2001 a jeho význam nám dokazuje nominace Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici k reprezentaci na IV. Mezinárodním folklórním festivalu Lužice v Německu. Na tomto festivalu prezentují svou činnost národnostní menšiny z celého světa (Lyceum Řekyň v ČR).

Další, neméně významnou organizací je již zmiňovaný nadační fond *Hellenika*, který byl založen v roce 1994. Hlavním cílem bylo finančně podporovat rozvoj kultury řecké komunity žijící v Brně a přilehlých oblastech. Jedná se především o rozvoj řečtiny a pořádání diskuzí a přednášek, týkajících se řecké kultury a umění. Nadace často spolupracuje s Řeckou obcí v Brně při pořádání řeckých dnů a zajišťování chodu tanečního souboru Prométheus (NF Hellenika v Brně).

Dále bychom neměli opomenout *Českou společnost novořeckých studií*. Jedná se o velice významnou vědeckou společnost v oblasti novořeckých studií, která je členem celoevropské organizace – *Evropská společnost novořeckých studií*, sídlící ve Štrasburku. Česká společnost novořeckých studií je tedy jednou z jednadvaceti členů této organizace. Mimo to je také členem Rady českých vědeckých společností Akademie Věd (Evropská společnost novořeckých studií).

Společnost vznikla roku 1998 a jejím sídlem je Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, konkrétně Ústav klasických studií. Hlavní náplní je pořádání odborných přednášek, seminářů a exkurzí, týkajících se moderní řecké kultury, historie, literatury a jazyka. Každoročně také vydává časopis *Neograeca Bohemica*, kde bychom našli řadu domácích i zahraničních studií (Česká společnost novořeckých studií).

Klub přátel Řecka je dalším z mnoha dobrovolných občanských sdružení, které vznikla za účelem neustálé podpory sblížení a udržování vzájemných vztahů mezi řeckou diasporou a českou společností. Toto sdružení má sídlo v Praze od roku 1995. Záslužnou aktivitou je především ediční činnost zájmové, odborné a informativní literatury. Úzce také spolupracuje s Řeckou obcí v Praze.

Cílem klubu přátel je zachování národního povědomí řecké diaspory v České republice. Klub se zabývá pořádáním a podporou kulturních a společenských akcí se vztahem

k Řecku, organizací besed a výstav, pořádání výuky starořeckého i novořeckého jazyka, vedení řecké knihovny a archívu (Vláda ČR).

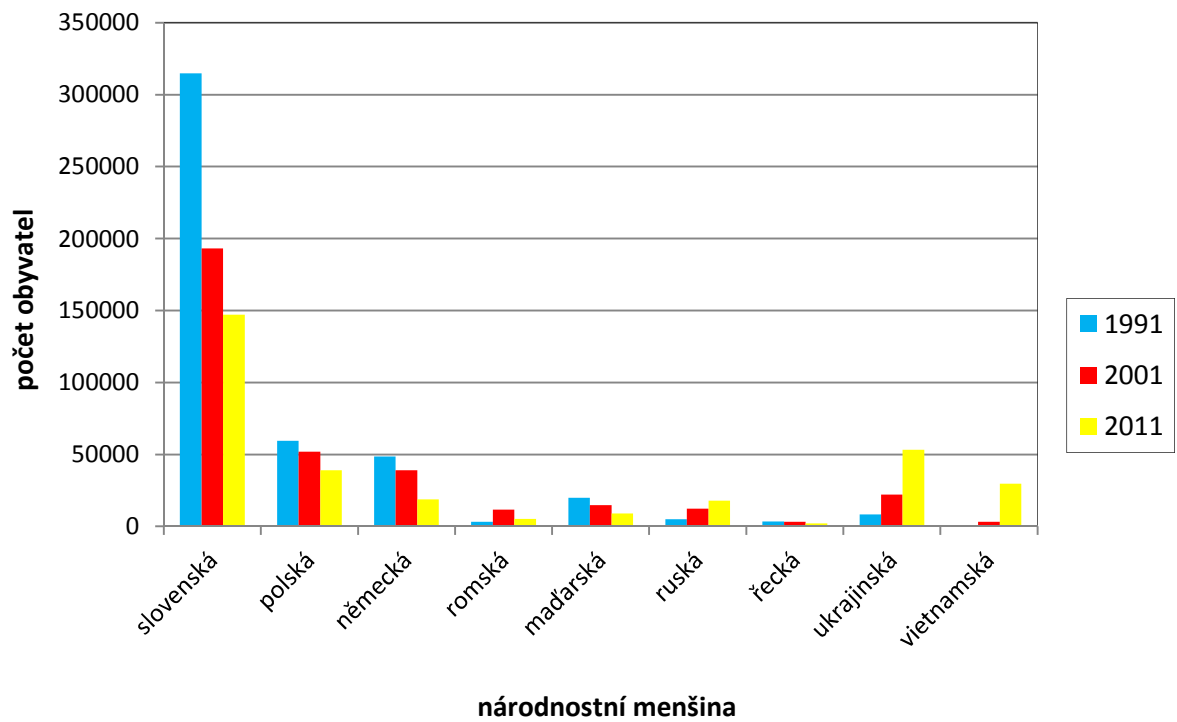
Na závěr bychom mohli ještě zmínit *Společnost Nikose Kazantzakise*, která byla založena v roce 1996 v Praze. Sdružuje nejen přívržence a milovníky významného krétského spisovatele Nikose Kazantzakise, ale také zájemce o řeckou kulturu a tradice. Veřejnou činnost Společnosti představují především konference, kolokvia, besedy, přednášky, koncerty, výstavy atd. (Vláda ČR).

6 ŘECKÁ MENŠINA DNES

Faktem je, že řecká komunita zde žije už víc jak 60 let a spolu s českou majoritní společností prožila osudy dvou politických režimů. Za tak dlouho dobu se tato komunita přirozeně rozrostla a vytvořila tak několik nových generací. Při příjezdu do náhradního domova si Řekové sebou přinesli svůj mateřský jazyk, zvyky a kulturu. Přesto se jim celkem úspěšně podařilo vytvořit harmonicky fungující skupinu, která žije bezkonfliktně v souladu s českou společností.

Je potřeba si uvědomit, že příchozí řecká skupina byla opravdu razantně odlišná od české a to v řadě aspektů, týkajících se běžného života. Řečtí uprchlíci dorazili do Československa nejen s jiným jazykem a tradicemi, ale i v odlišném oděvu, s odlišnými pracovními návyky a s jinou gastronomií. Obrovské rozdíly bychom našli i ve vzájemných rodinných vztazích a samozřejmě v náboženském vyznání.

Řekové patří v České republice mezi méně početné národnostní menšiny. V posledním sčítání lidu v roce 2011 se k řecké národnosti přihlásilo celkem 2 043 obyvatel České republiky (ČSÚ, 2015). Níže uvedený graf znázorňuje vývoj řecké národnostní menšiny v průběhu posledních třiceti let, který vykazuje opravdu nepatrný každoroční pokles. Příčina může být jednak v postupném integračním procesu v rámci české společnosti nebo v jednotlivých případech přirozených úmrtí, způsobených vysokým věkem nejstarších příslušníků řecké menšiny. Dále je patrné výrazně nízké zastoupení řecké národnostní menšiny vůči tradičním i ostatním sledovaným menšinám v České republice. Tento stav přirozeně odpovídá specifičnosti této menšiny, která se do českého prostředí dostala kvůli nucené politické emigraci. Původní stav se snižoval nejen v důsledku zmiňovaných reemigračních procesů, ale i z důvodu již zmiňovaného procesu integrace nebo přirozených úmrtí.

Obr. 1 Vývoj národnostního složení v ČR v letech 1991, 2001, 2011.

(Zdroj: ČSÚ, 2015)

6.1 Současné generační skupiny

Pro potřeby práce, využila autorka generačního rozdělení řeckých imigrantů dle publikace Jaroslava Otčenáška. Ten rozdělil současnou řeckou komunitu do celkem čtyř skupin podle věkové struktury a jejich vztahu k řecké vlasti.

6.1.1 Stará generace

Jedná se o skupinu řeckých uprchlíků, narozených v Řecku nebo v ostatních, již výše uvedených oblastí původu, v období do 2. světové války. Češtinu většina z nich dosud příliš neovládá, zato mateřský jazyk ovládají stále perfektně. Většina z nich stále žije tradičním způsobem života a striktně dodržuje řecké zvyklosti. Od svého příchodu do Československa žili s vidinou brzkého návratu do vlasti, ovšem zmiňované politické a určité i finanční okolnosti jim to nedovolily. Z výsledků sčítání lidu je zřejmé, že se v současné době jedná o nejméně početnou skupinu, jejíž stav se neustále pozvolna snižuje. Příčinou je prvořadě vysoký věk jedinců této generace. Na druhou stranu můžeme předpokládat i výjimečné případy emigrace zpět do Řecka, protože touha vrátit se zpět je u většiny stále velmi silná.

6.1.2 Střední generace

Do této generace je zařazena ona početná skupina řeckých dětí, které přijely do Československa v důsledku občanské války. Některé z nich se narodily těsně před 2. světovou válkou, ale většina až v jejím průběhu. Řečtinu stále většina z nich dobře ovládá, problémy jim už ale činí psaná podoba. Zejména se jedná o tehdejší děti nižšího věku (cca do 10 let), jejichž základní vzdělání v průběhu válečného konfliktu probíhalo s velkými obtížemi a bylo nedostačující. V Československu se však naučili velmi dobře česky, ale také rusky. Díky intenzivnějšímu přímému kontaktu s českým prostředím častěji přestávali dodržovat některé domácí zvyky. I přesto však tato generace vyrůstala v prostředí, které lpělo na tradičním způsobu života řecké rodiny, se stále živou vidinou reemigrace do Řecka.

Skupina těchto Řeků se dále odlišuje od nejstarší generace častější přítomností smíšených manželství. Nadále je však patrný silný patrilineární princip v rodině, který nám dokládá mnohem častější výskyt sňatků Řeka s Češkou než Čecha s Řekyní. Přijetí české nebo jiné cizí manželky do řecké rodiny bývalo často velmi problematické. Ovšem počítalo se

s tím, že manželka „cizinka“ se přizpůsobí zvyklostem nové rodiny. Výzkumy dokonce ukazují, že podstatná část této generační skupiny vybírala jména pro své potomky dle zmiňovaného principu. V případě narození chlapce, dostal syn v drtivé většině řecké jméno po svém dědovi (např. Orestes, Kostas, Georgios atd.). V případě narození dívky, dostala dcera jméno mezinárodní, a to z důvodu potencionálního návratu do Řecka. Samozřejmě existovaly rodiny, které dávaly svým dcerám i česká jména.

6.1.3 Mladší generace

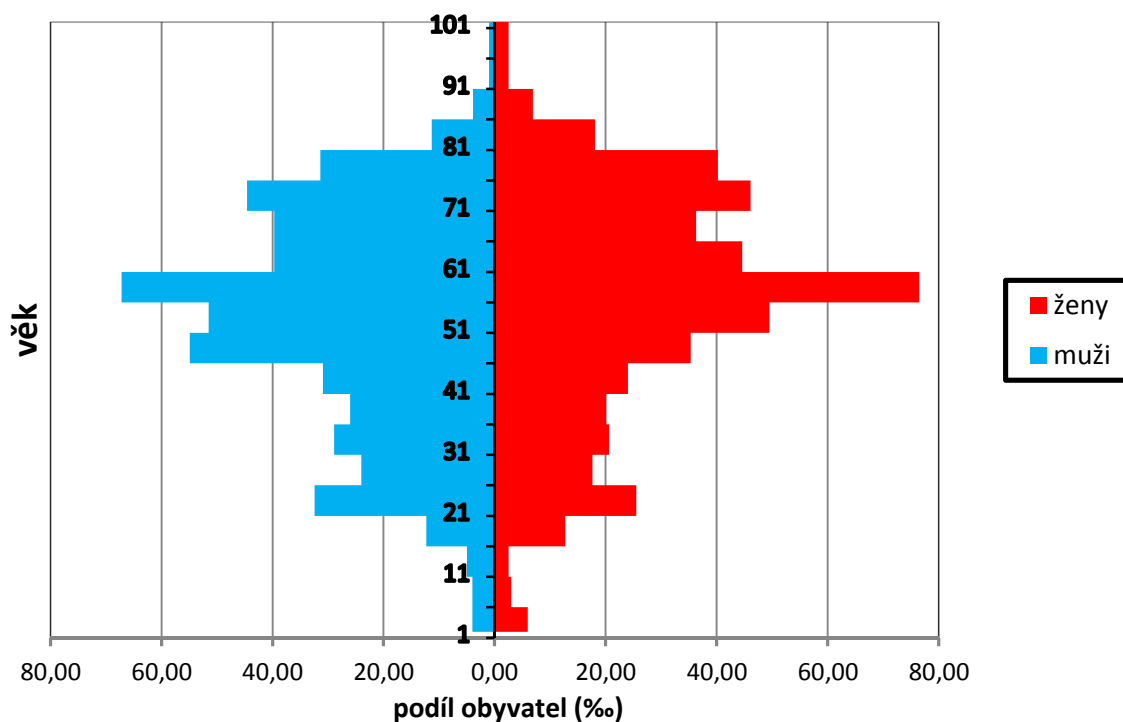
Tato generační skupina zahrnuje především potomky střední generace, mimořádně ještě i starší generace (narozené v padesátých a šedesátých letech). Spolu s řečtinou se jim stává druhým rodným jazykem i čeština. Jazyk totiž většina z nich vnímá jako jeden z nejdůležitějších aspektů kulturní identity řecké národnostní menšiny v České republice. Typický je snižující se vliv tradičního rodinného uspořádání s řeckými zvyklostmi, které jsou postupně odstraněny přijetím českých tradic.

Zemi svých předků znala většina pouze z vyprávění svých rodičů, prarodičů nebo z případných návštěv přátel a rodiny, která prezentovala Řecko jako „*zemi zaslíbenou*“. Můžeme však předpokládat, že velká část této skupiny již v současné době Řecko navštívila v rámci dovolené či návštěvy příbuzných. Nezapomeňme zmínit fakt, že v současnosti jsou u této generace smíšené sňatky naprosto přirozené. Nebylo tomu tak vždy. Hlavně po roce 1974, kdy došlo ke zmiňovanému pádu pravicového vojenského režimu v Řecku, který umožnil návrat několika tisícům Řeků do vlasti. Po této události se opět vyskytla řada případů, kdy se důležitým faktorem v řecké rodině stala národnost partnera.

6.1.4 Nejmladší generace

Jedná se o jedince, narozené v sedmdesátých letech až dodnes. Do roku 1989 také znali Řecko jen z vyprávění prarodičů nebo z návštěv příbuzných a přátel, kteří reemigrovali zpět do Česka. Typický je postupně klesající trend ve znalostech řeckého jazyka a to dokonce i v čistě řeckých rodinách. Jedinci této generační skupiny řečtině převážně rozumí a dokáží i celkem mluvit. Nejsou však schopni řecky psát a správnou gramatiku také neovládají. Ve většině případů prošli všichni systémem českého školství od základního po vysokoškolský, a proto češtinu velmi dobře ovládají. U řady z nich se také už vytrácí řada tradičních řeckých zvyků.

Obr. 2 Věková pyramida řecké národnostní menšiny pro rok 2011.
(Zdroj: ČSÚ, 2015)

Detailnější rozbor aktuálního věkového složení řecké národnostní menšiny v České republice znázorňuje výše uvedený graf, prostřednictvím tzv. věkové pyramidy. Z uvedeného grafu lze vyčíst, že se jedná o věkovou pyramidu „regresivního typu“ tzn., že převažuje podíl lidí důchodového a ekonomicky aktivního věku nad dětskou složkou populace.

První výraznou odchylku tvoří velmi malý podíl obyvatel ve věku nad 85 let, který je z velké části způsoben přirozeně vysokým věkem této skupiny. Tento stav však mohly zapříčinit i dopady 2. sv. války a následné občanské války v Řecku, kterými museli během obou konfliktů řečtí emigranti projít. Konkrétní vliv mohly mít zejména špatné hygienické podmínky a těžko dostupná zdravotní péče.

Obecně nejpočetnější je naopak věková skupina 45-60 let. Jedná se převážně o již zmiňovanou mladší generaci, narozenou v padesátých nebo šedesátých letech. Ta je potomstvem početné skupiny řeckých dětí, které byly nuceny emigrovat v důsledku občanské války v Řecku. Důvodem tak výrazné početní převahy může být vysoký podíl těch, kteří se nakonec rozhodli zůstat v Československu (případně České republice) i přes možnost návratu po roce 1974 nebo po listopadu 1989. Lze tedy předpokládat i vyšší míru integrace této skupiny v českém prostředí, která se však netýká národnostní otázky.

Silné postavení má i věková skupina, kterou tvoří obyvatelé 30-40 let, které je zase důsledkem rodinné politiky v období normalizace tzv. „Husákových dětí“, která se v 70. letech 20. století dotkla právě i českých Řeků.

Zajímavý je celkem vysoký nárůst mladých Řeků ve věku 20-25 let. Může to být opět způsobeno určitým projevem „porevolučního boomu“ souvisejícího s nástupem demokracie v Československu. Ta se projevila mimo jiné i v průběhu prvního polistopadového SLDB v roce 1991, kdy byla možnost svobodně deklarovat svou národnost. To mohlo mít za následek právě takto vysoký nárůst. Z důvodu svobody cestování, mohla být jednou z příčin i vidina potenciální možnosti odchodu do Řecka, protože s řeckým občanstvím by to děti českých Řeků měly Řecku mnohem jednodušší.

V následujících věkových skupinách je zřejmý opravdu výrazný pokles podílu obyvatel. Ten může být zapříčiněn postupně upadajícím společenským trendem posouvání zakládání rodiny do pozdějšího věku. Lze ovšem předpokládat, že důležitým faktorem může být i častější přítomnost smíšených manželství mezi Řekem a Češkou či naopak. Důsledkem toho pak může být i nárůst případů, kdy děti těchto rodičů mají české občanství. V obecné rovině můžeme říci, že ve většině věkových skupin v rámci celé řecké populace v ČR, s výjimkou věkové skupin 0-15 let, převažuje podíl žen. V tomto případě tedy neplatí obecný trend, ve kterém se mužská populace rodí geneticky více než ženská.

6.2 Prostorová analýza

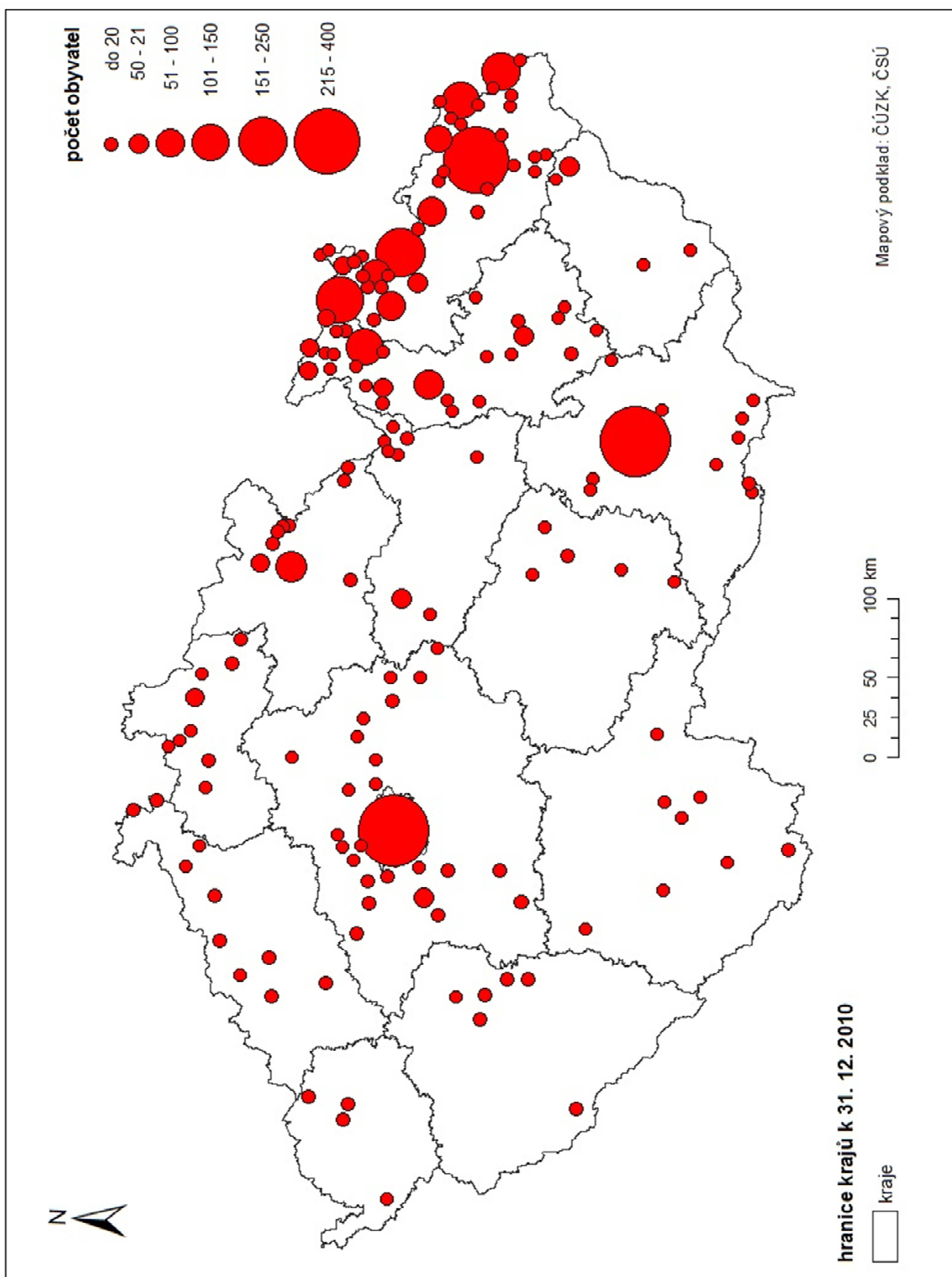
Na základě níže uvedených map provedeme srovnávací analýzu prostorového rozmístění řecké národnostní menšiny na území České republiky ve třech sledovaných obdobích. Při srovnání jednotlivých období (1991, 2001 a 2011) není viditelná žádná výrazná změna. Na první pohled je zřejmé, že i nadále přetrvává stav původního osídlení, kam byli Řekové po příjezdu do Československa usídleni. Konkrétně tedy převažují regiony severní Moravy, severních a východních Čech.

Silné zastoupení řecké menšiny, v rámci uvedených regionů, je také v obcích, kde se nachází sídla jednotlivých řeckých obcí, jako je Bohumín, Brno, Havířov, Javorník, Jeseník, Karviná, Krnov, Ostrava, Šumperk, Třinec a Zlaté Hory. Počet Řeků však v těchto i v ostatních obcích pozvolna klesá. Příčin bychom našli hned několik. Za jednu z hlavních příčin můžeme považovat důsledek přirozeného stárnutí řecké populace na českém území. Konkrétně tedy hovoříme o zmiňované staré i střední generační skupině.

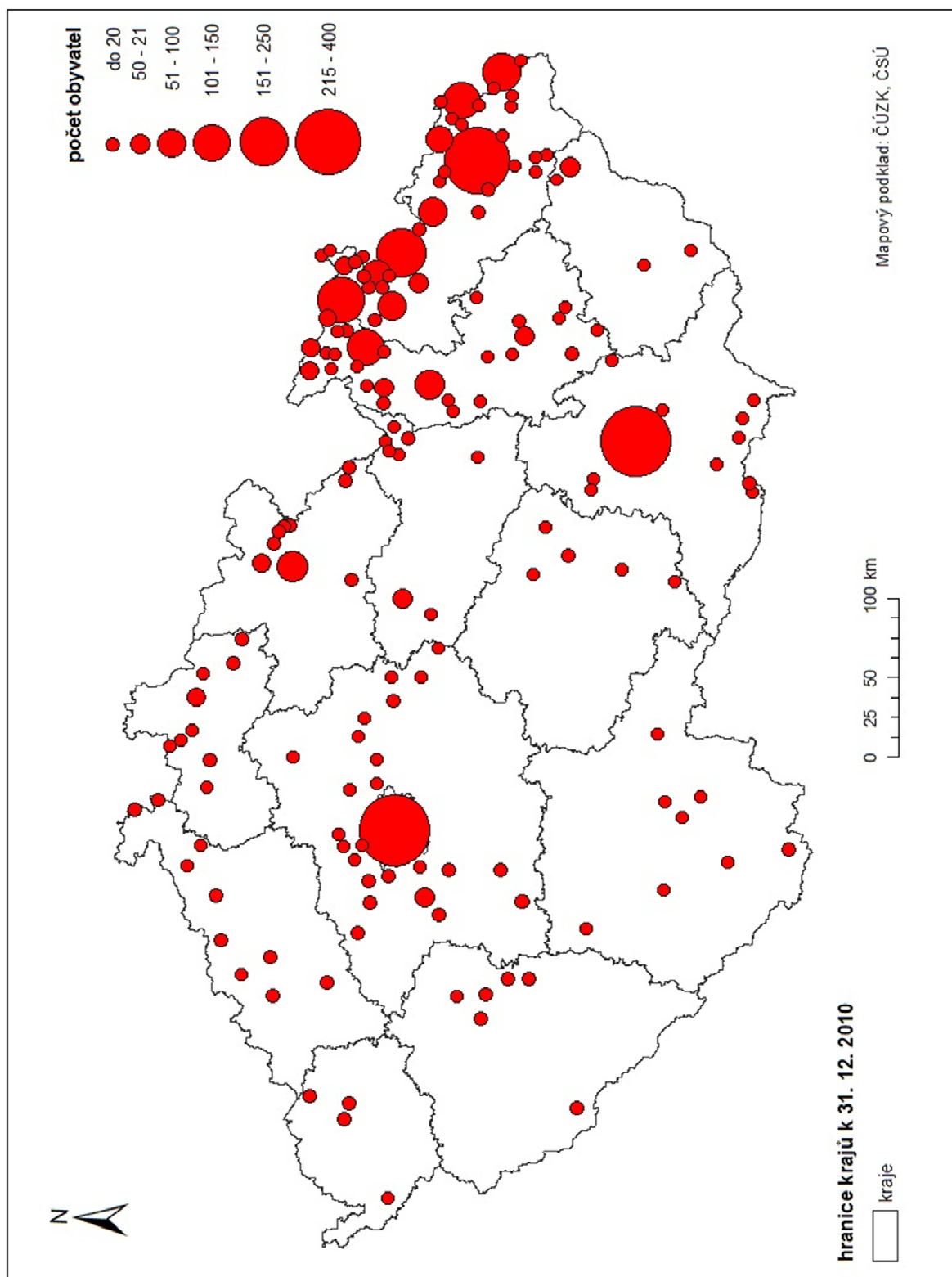
Druhým hlavním důvodem pozvolného úbytku je určitě pracovní migrace. Především zástupci nejmladší generační skupiny, případně i jedinci mladší generace se stěhují do velkých měst z důvodu lepších pracovních příležitostí. Cílem je ve většině případů Praha, Brno a Ostrava, což nám dokazují zaznamenané minimální nárůsty počtu Řeků v těchto sídlech během let 2001-2011. Postupný pokles může být způsoben i integračním procesem v případech smíšených rodin. Lze se také domnívat, že může docházet i k ojedinělým případům návratu jednotlivců či menších skupin zpět do Řecka. Důvody mohou být rodinné, ekonomické nebo sociální. Autorka však během výzkumu nezaznamenala žádný takový konkrétní případ.

Dále byl zaznamenán obecný trend snižujícího se stavu řecké populace venkovského osídlení a současný nárůst ve velkých městech jako je opět Praha, Brno, Ostrava, ale také Pardubice, Hradec Králové a Plzeň. Příčinou je opět migrace v důsledku poptávky po lepším zaměstnání nebo stárnutí řecké populace na českém venkově. Tyto změny byly zaznamenány opravdu jen v minimálním množství, řádově do 10 jedinců.

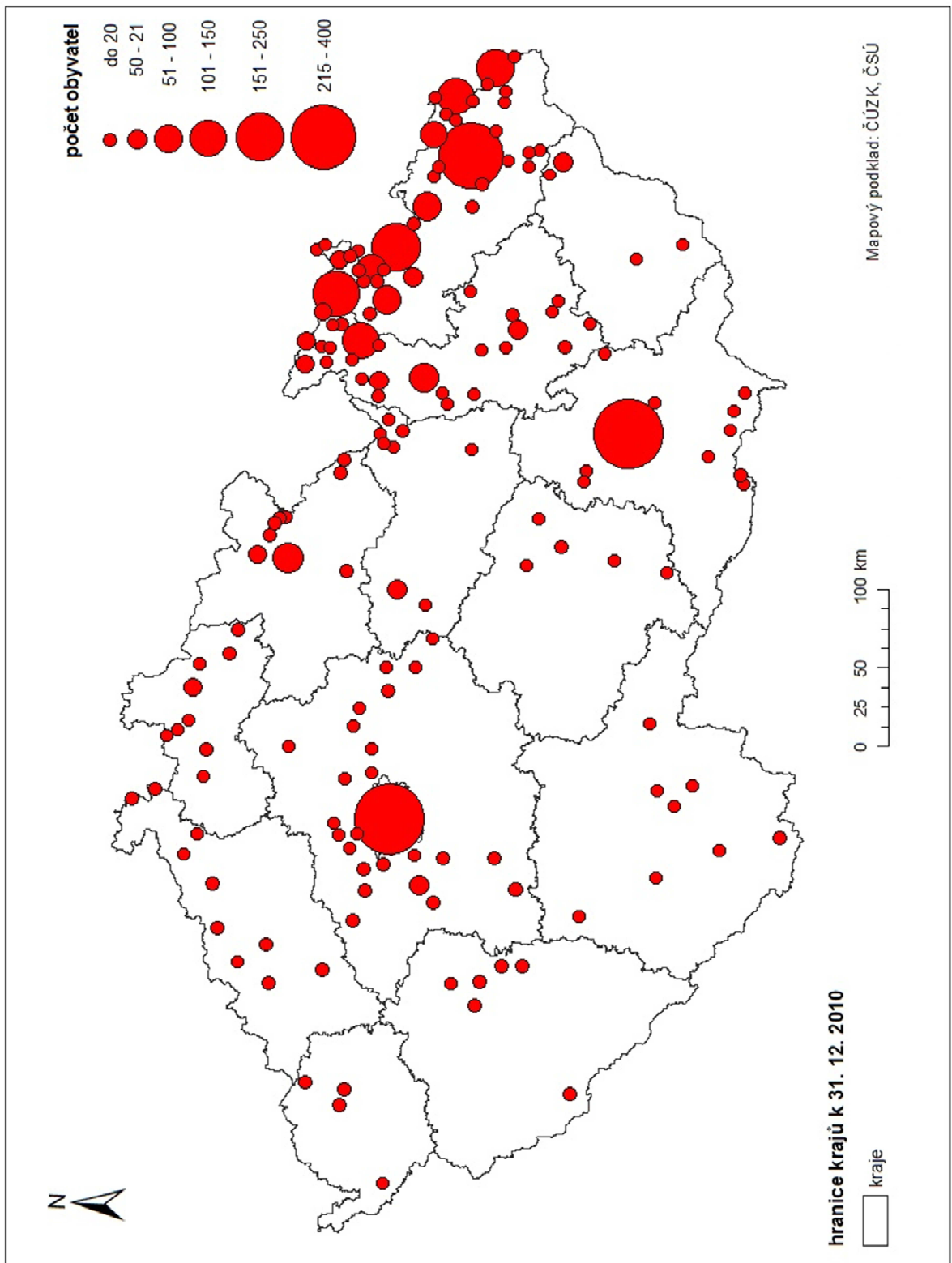
Vyšší výskyt řecké národnostní menšiny je patrný i v oblastech jižní Moravy a západních Čech. Řekové se v důsledku pracovní migrace často usídlovali i v průmyslových centrech západních Čech (například v Chomutově, Mostě, Teplicích, Sokolově a Karlových Varech). Na jižní Moravě byl situován sběrný tábor v Mikulově, odkud byli řečtí uprchlíci rozmísťováni po celém Československu. To má za následek zmiňovaný výskyt Řeků např. v Mikulově, Břeclavi nebo v Lednici.

Obr. 3 Prostorová diference řecké národnostní menšiny v ČR v roce 1991.
(Zdroj: ČSÚ, 2015)

Obr. 4 Prostorová diference české národnostní menšiny v ČR v roce 2001.
(Zdroj: ČSÚ, 2015)

Obr. 5 Prostorová diference české národnostní menšiny v ČR v roce 2011. (Zdroj: ČSÚ, 2015)

7 Závěr

Faktem je, že řecká národnostní menšina žije vedle české majoritní společnosti už necelých 70 let. Během této doby se komunita přirozeně rozrostla a vytvořila tak zatím celkem čtyři generace. Vzhledem k jejich odlišné kulturně-společenské identitě, nebylo určité jednoduché začít úplně nový život v cizím prostředí. Přesto se jim celkem úspěšně podařilo vytvořit harmonicky fungující skupinu, která žije bezkonfliktně v souladu s českou společností. Příkladem je řada organizací a sdružení, která Řekové na českém území spravují. Mezi nejdůležitější patří Asociace řeckých obcí, která sdružuje všechny ostatní řecké obce na území České republiky. Nejdůležitější činností řecké komunity je prezentace řecké kultury v majoritní české společnosti prostřednictvím pořádáním pravidelných oslav řeckých svátků. Doposud masovější akcí byla oslava výročí 60 let příchodu řeckých dětí do Československa, která proběhla v roce 2008. Zde se měla řecká komunita možnost setkat se svými krajany z Řecka.

Mezi velmi důležitou činností řecké menšiny patří také vydávání literatury, týkající se převážně osudu řeckých emigrantů v českých zemích, ale také periodik jako je například časopis Kalimera nebo odborný časopis Neograeca Bohemica. Zásadním nedostatkem je fakt, že většina obsahu uvedených periodik je v řečtině.

Je velmi nepravděpodobné, že by se v současnosti přibližně dva tisíce příslušníků řecké národnostní menšiny, žijících v České republice, stalo objektem masovější reemigrace zpět do Řecka. Lze jen předpokládat potenciální odchody jednotlivců z osobních, politických či pracovních důvodů. Současný stav řecké menšiny považujeme nanejvýš za stabilizovaný. Existují však tendence k jeho pozvolnému poklesu a to hlavně v důsledku stárnutí populace zkoumané komunity a vlivem asimilace ve smíšených manželstvích a české společnosti.

Na základě prostorové analýzy bylo zjištěno, že centra výskytu řecké komunity na území České republiky jsou v drtivé většině shodná s centry jejich usídlení po příjezdu do tehdejšího Československa (severní Morava, severní a východní Čechy). Nejvyšší koncentrace je stále ve významných sídelních centrech, jako je Praha, Brno, Ostrava, Hradec Králové nebo Pardubice. Aktuálním obecným trendem jsou minimální poklesy stavu řeckého obyvatelstva na venkově a mírnější nárůst ve velkých městech z důvodu lepších pracovních příležitostí a stárnutí řecké populace. Sílené zastoupení mají čeští Řekové i na území sídel řeckých obcí (Bohumín, Brno, Havířov, Javorník, Jeseník, Karviná, Krnov, Ostrava, Šumperk, Třinec a Zlaté Hory).

Během výzkumu autorka narazila na několik podnětů, které by se mohly stát předmětem dalšího výzkumu. Například by osudy řecké národnostní menšiny na území Slovenské republiky, po rozpadu Československa, nebo kritické a detailnější zhodnocení makedonské otázky v České republice.

8 Použité zdroje

Prameny:

Pramenné dílo Sčítání lidu domů a bytů 2011 (ČSÚ): Obyvatelstvo podle národností a podle obcí.

Pramenné dílo Sčítání lidu domů a bytů 2011 (ČSÚ): Obyvatelstvo podle věku a národnosti.

Literatura:

BOTU, A., KONEČNÝ, M.: *Řečtí uprchlíci. Kronika řeckého lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1948-1989*. Praha: Řecká obec Praha, 2005. 524 s.

BOTU, A.: *Řecká etnická skupina v Československu*. In: *Český lid* 69, č. 1, Praha 1982, s. 47–50.

DOSTÁLOVÁ, R. a kol.: *Stručná historie států – Řecko*. Praha: Libri, 2002. 148 s.

DOROVSKÝ, I.: *Makedonci žijí mezi námi*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1998. 351 s.

HÄUFLER, V.: *Národnostní poměry České socialistické republiky*. Praha: Academia, 1972. 48 s.

HÄUFLER, V.: *The ethnographic map of the Czech lands 1880-1970*. Praha: Academia, 1973. 100 s.

HLAVATÝ, I.: *Ortodoxní kněží v řecké emigraci na severní Moravě*. In: *Národopisná revue* 19, č. 1, Praha 2009, s. 23-31.

HRADEČNÝ, P.: *Řecká komunita v Československu, její vznik a počáteční vývoj (1948–1954)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2000. 188 s.

HRADEČNÝ, P., DOSTÁLOVÁ, R. a kolektiv: *Dějiny Řecka*. Praha: Lidové noviny, 1998.

HRADEČNÝ, P.: *Řecká republika*. Praha: Svoboda, 1989. 363 s.

DĚCKÝ, J. a kolektiv: *Politické dějiny světa v datech. V. Nejnovější dějiny (1945 – 1973)*. Praha: Svoboda, 1980. 960 s.

KONEČNÝ, K.: *Řecké a makedonské děti v Sobotíně*. In: *Severní Morava* 36, č. 74, Praha 1997, s. 45-58.

KRÁLOVÁ, K.: *Řecká občanská válka po 60. letech*. In: *Slovanský přehled* 93, č. 4, Praha 2007. s. 584-546.

KRÁLOVÁ, K; TSIVOS, K.: *Vyschly nám slzy...Řečtí uprchlíci v Československu*. Praha: Dokořán, 2012. 336 s.

NAIMARK, M.: *Plameny nenávisti*. Praha: Lidové noviny, 2006. 240 s.

OTČENÁŠEK, J.: *Řecká národnostní menšina v České republice dnes*. Český lid 85, 1998, s. 147–159.

SLOBODA, M.: “Až bude v Řecku mír, vrátíme se domů”: *O vzniku a vývoji řecké menšiny u nás – lingvistické i nelingvistické aspekty*. Češtinář XI, 2000/2001, s. 112–119, 148–159.

ŠATAVA, L.: *Národnostní menšiny v Evropě: encyklopedická příručka*. Praha: Ivo Železný, 1994. 384 s.

THIESSOVÁ, A.: *Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století*. Praha: CDK, 2007. 263 s.

TSIVOS, K.: *Rok 1968 podle periodika Agonistis*. In: Acta Universitatis Carolinae. Studia territorialia. Supplementum 1, č. 1, Praha 2010, s. 25-36.

TSIVOS, K.: *Řecká emigrace v Československu (1948-1968)*. Praha: Dokořán, 2012. 278 s.

ZISSAKI-HEALEY, T.: *Řecký politický exil a národnostní menšina v českých zemích*. Praha: Řecká obec Praha, 2013. 204 s.

Internet:

AŘO: Stanovy Asociace řeckých obcí v ČR. [online]. [cit.:2015-01-15]. Dostupné z: <<http://www.arover.cz/>>.

ČSNS: Česká společnost novořeckých studií. [online]. [cit.:2015-02-08]. Dostupné z: <<http://www.phil.muni.cz/csns/pages/onas/>>.

ČSNS: Neograeca Bohemica. [online]. [cit.:2015-02-08]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/csns/pages/sborniky/index_gr.php>.

ČSÚ: SLDB 1991- Národnostní složení obyvatelstva. [online]. [cit.:2015-03-05].

Dostupné z: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20541815/41140317.pdf/67b27834-780d-42f1-bba4-074d56d82107?version=1.0>>.

ČSÚ: SLDB 2001- Národnostní složení obyvatelstva. [online]. [cit.:2015-03-10].

Dostupné z: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20541815/41140301.pdf/1344859d-4a3d-4323-b9c3-66a4f8581c0a?version=1.0>>.

ESNS: Evropská společnost novořeckých studií. [online]. [cit.:2015-02-17]. Dostupné z: <<http://www.eens.org/>>.

Lyceum Řekyň: Lyceum Řekyň v ČR. [online]. [cit.:2015-02-15]. Dostupné z: <<http://www.lyceumrekyn.cz/onas.html>>.

Hellenika: Nadační fond Hellenika .[online]. [cit.:2015-02-15]. Dostupné z: <<http://hellenika.sluzby.cz/>>.

Řecká obec Krnov: Zájmové sekce. [online]. [cit.:2015-01-21]. Dostupné z: <<http://rokm.hyperlink.cz/onasN.htm>>.

Řecká obec Brno: O řecké obci. [online]. [cit.:2015-01-23]. Dostupné z: <<http://www.robrno.cz/o-recke-obci/>>.

Řecká obec Praha: Časopis Kalimera. [online]. [cit.:2015-01-21].

Dostupné z: <<http://www.ropraha.eu/index.php?section=kalimera>>.

Řecká obec Praha: ŘOP. [online]. [cit.:2015-01-21]. Dostupné z: <<http://www.ropraha.eu/index.php?section=rop>>.

Vláda ČR: Řecká národnostní menšina. [online]. [cit.:2015-03-12]. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/nm-rekove-6646/>>.

9 SUMMARY

The main aim of the thesis was to create a comprehensive characterization of the development of the Greek national minority in the Czech Republic. A secondary aims were critical assessment of the current state of literature, dealing with postwar migration between Greece and Czechoslovakia and create an overview of political, economic and cultural activities. Activities of the Greek minority are organized by the Association of Greek Communities in Prague. The main activity of the Greek minority is celebrations of Greek festivals and literary production. The most important periodicals are *Kalimera* and *Neograeca Bohemica*, which are issued mainly in the Greek language.

The statistical analysis was found a continuous gradual decline in the proportion of ethnic minorities in the Czech Republic. This condition can cause aging of the Greek population or the potential departure back to Greece. However, spatial analysis found no significant changes in the regional deployment of the Greek minority in the Czech Republic. The main centers of population are still consistent with the original resettling river after arrival in Czechoslovakia (northern Moravia, northern and eastern Bohemia, Prague, Brno, Ostrava, Hradec Králové and Pardubice). The current trend is a slight decrease Greeks in the country and a minimal increase in urban centers. This may again be the aging of the Greek population, or better employment opportunities in urban centers.